

www.musavat.com

ÜS AVAT

Xəbər

Sabah Məhərrəmlik

başlayır - nələr

vəcibdir?

yazısı səh.10-da

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 25 iyun 2025-ci il Çərşənbə № 108 (8718) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Sülh zamanı gəldi - qalib kimdir, məğlub kim?

Hərbi ekspertlərin fikrincə, İran bu qarşıdurmada ciddi itkilər verib, İsrail isə...

yazısı səh.9-da

Müsləman ölkələri bu tələbimizi dəstəklədi

yazısı səh.10-da

Azərbaycan məktəblilərinin Dubayda başına gələnlər

yazısı səh.11-da

Sayları artan "ömürlüklər" problemi

yazısı səh.12-da

Referendum üçün gerisayım

yazısı səh.4-da

ABŞ-ın Bakıdakı səfirliyi qapalı rejimə keçdi

yazısı səh.12-da

Qars müqaviləsindən imtinanın səbəbi

yazısı səh.6-da

Qarabağ Zəfərinə aparan yol - 107 yaşlı Ordumuz!

yazısı səh.13-da

QHT-lərə yeni qadağa

yazısı səh.6-da

Yeni tikiləcək binalarda qaz çəkilişi qadağası

yazısı səh.14-da

İyulun 1-dən müavinət və təqaüdlər artır

yazısı səh.7-da

Rusiya investisiyası Azərbaycan yolunda

yazısı səh.15-da

YENƏ SÜLH SƏNƏDİ ƏVƏZİNƏ "SÜLH KƏSİŞMƏSİ"

Paşinyan Zəngəzur dəhlizinə qarşı olan bu mifik layihəni reklam edir - bu dəfə Ərdoğana təqdim etdiyini açıqlayıb, bəs Ankaranın cavabı nə olacaq?

yazısı səh.5-da

Qonşumuzda "ikinci Çernobil?"

Azərbaycan Beynəlxalq Atom Enerjisi Agentliyinin üzvü kimi İranın nüvə obyektlərindəki son vəziyyəti öyrənə bilər

yazısı səh.3-da

Samvel Karapetyan

Kremlin İrəvanda həbsdəki adamı hakimiyyət iddiasında

yazısı səh.8-da

Martin Ryan

Bakıda Fransanın kəşfiyyat oyunlarının ifşası

yazısı səh.3-da

Emin Əmrullayev

Nazir müəllimlərə söz verdi

yazısı səh.11-da

Prezident “8 Noyabr” Elektrik Stansiyasının açılışında

Prezidenti İlham Əliyev iyunun 24-də Mingəçevirdə “8 Noyabr” Elektrik Stansiyasının açılış mərasimində iştirak edib.

Dövlət başçısı deyib ki, son 20 il ərzində Azərbaycanın energetika sistemi demək olar ki, sıfırdan qurulub: “Yadınızdadır, burada baş vermiş qəza nəticəsində ölkəmizin böyük hissəsi, demək olar ki, işıqsız qalmışdı. Ondan sonra praktiki tədbirlər görülməyə başlanmış və biz qısa müddət ərzində burada böyük uğurlara nail ola bilmisik”.

Prezident tədbirdə iştirak edən İtaliyadan və Çindən olan qonaqları salamlayıb: “Bu stansiyanın ərəşəyə gəlməsində İtaliya və Çin şirkətlərinin böyük payı var. Azərbaycan energetikləri ilə birlikdə bu gözəl işi biz qısa müddət ərzində görə bildik”.

Qeyd etməliyəm ki, həm İtaliya, həm Çin Azərbaycanın strateji tərəfdaşlarıdır. Strateji tərəfdaşlıq haqqında İtaliya ilə iki, Çinlə iki bəyannamə imzalanmışdır və mənim bu ölkələrə çoxsaylı səfərlərim nəticəsində bir sıra istiqamətlər üzrə çox gözəl nəticələr əldə edilmişdir. İtaliya Azərbaycanın birmümrəli ticarət tərəfdaşdır. Çin də ticarət tərəfdaşlarımız arasında qabaqcıl yerlərdədir”.

“Energetika hər bir ölkənin milli təhlükəsizliyi məsələsidir. Bu gün dünyada, xüsusilə Avropa məkanında və digər bölgələrdə enerji xətlərinin təhlükə altında olmasının nə qədər böyük fəsadlara gətirib çıxardığını hər kəs öz gözləri ilə görə bilər. Bu gün Azərbaycan Avropanın enerji təhlükəsizliyini təmin edən ölkələr sırasındadır və təsadüfi deyil ki, Avropa İttifaqı tamamilə haqlı olaraq Azərbaycanı etibarlı tərəfdaş və Pan-Avropa qaz təchizatçısı adlandırır. Çünki bu gün Azərbaycan qazı 12 ölkəyə qaz kəmərləri vasitəsilə ixrac edilir”, - deyə dövlət başçısı bildirib.

Sonra İtaliyanın şirkətlər və “Made in Italy” naziri Adolfo Urso, İtaliyanın “Ansaldo Energia” şirkətinin baş icraçı direktoru Fabrizio Fabbri, Çinin “Dongfang” şirkətinin İdarə Heyətinin sədri Çen Qianq, “AzərEnerji” ASC-nin enerjinin istehsalı operatorunun direktoru Üzeyir Yusifov çıxış ediblər.

Daha sonra Prezident İlham Əliyev və İtaliyanın şirkətlər və “Made in Italy” naziri Adolfo Urso stansiyanın açılışını ediblər.

Sabir Rüstəmxanlı Xamneyini istefaya çağırdı

“Əgər bu rəhbərlik ölkəni xilas edə bilmərsə, əksinə, onu qarışıqlığa, müharibəyə və iqtisadi böhrana sürükləyirsə, o zaman bu mövqedə qalmaq nə dini, nə də əxlaqi baxımdan əsaslandırılıla bilməz”.

Bu fikirlər Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin sədri, Xalq şairi Sabir Rüstəmxanlının İran İslam Respublikasının Ali rəhbəri Ayətullah Seyid Əli Xamneyiyə müraciətində yer alıb.

Müraciətdə deyilir:

“Hörmətli cənab Xamneyi!

Bir mənəvi liderin vəzifəsi təkcə ideoloji və dini şüarlarla deyil, həm də xalqın rifahı, təhlükəsizliyi və mənəvi rahatlığı ilə ölçülür. Əgər bu rəhbərlik ölkəni xilas edə bilmərsə, əksinə, onu qarışıqlığa, müharibəyə və iqtisadi böhrana sürükləyirsə, o zaman bu mövqedə qalmaq nə dini, nə də əxlaqi baxımdan əsaslandırılıla bilməz. Bu səbəbdən tarixi və mənəvi məsuliyyət tələb edən bir qərar vermək Sizin vəcdən və vətəndaş borcunuzdur. Mövcud vəzifənizdən könüllü olaraq istefa verib, idarəçiliyi xalqın iradəsinə ifadə edən, beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən qəbul oluna biləcək, ədalətli və şəffaf bir rəhbərliyə həvalə edin.

Bu, nə zəiflik, nə də təslim olmaqdır. Əksinə, bu, cəsarətli və mənəviyyətə əsaslanan liderliyin müdriklik nümunəsidir. Tarix bu qərarı, xalq isə bu mərhəməti əsla unutmaz. Tənn İran xalqlarına yar olsun!”

Bakıda Monqolustandan gətirilən beş manatlıq ət

Hazırda bazarda mal ətinin kiloqramının qiyməti 15-16 manat, qoyun ətinin qiyməti isə 19-20 manat arasında dəyişir.

Bunu qəssaslar əsasən onunla əlaqələndirirlər ki, bölgələrdə satılan diri heyvanın qiyməti bahadır. Son günlər paytaxtdakı bir sıra marketlərdə Monqolustandan gətirilmiş ət satışa çıxarılıb. Həmin ətin qiyməti isə 11-12 manat təşkil edir.

Yerli ətdən fərqli olaraq daha ucuz olan bu əti alan vətəndaşlar da var. Monqolustandan idxal edilən ətin qiymətinin yerli bazardakı ətdən ucuz olması onun keyfiyyətinin aşağı olmasındanmı irəli gəlir?

Məsələ ilə bağlı **iqtisadi-ekspert Akif Nəsirli** Ceb-

heinfo.az-a bildirib ki, Monqolustandan Azərbaycana gətirilən bəzi ətlər dondurulmuş, bir qismi isə diri formada gətirilir: “Diri formada gətirilən ətin keyfiyyəti Azərbaycanda yetişdirilən mal ətindən kifayət qədər keyfiyyətlidir. Çünki Monqolustanın otlaq üçün böyük əraziləri var. Heyvanları otlaqlarda bəsləyirlər. Bizdə olduğu kimi heyvanları qapalı şəraitdə saxlayıb, yem, su vermirlər.

Bu baxımdan da Monqolustanda ətin qiyməti 1-2 dollar ətrafındadır. Yeni orada ətin qiymətinin ucuz olması yalnız ətin maya dəyərinin aşağı olması ilə bağlıdır. Monqolustandan Azərbaycana gələn ətin idxal, gömrük qiyməti 3-5 manatdan yuxarı deyil.

Yeni onun qiyməti 5 manata başa gələr. Ancaq onu gəti-

rib Azərbaycanda ikiqat baha qiymətə satırlar. Keyfiyyətlə bağlı bir məsələ ondan ibarətdir ki, dondurulmuş ətin tərkibində 8 ferment var və o, yalnız qırmızı ətdədir. Həmin 8 fermentdən 2-si dondurulma zamanı ölür.

Dondurulmuş ətin təzə ətdən fərqi ondan ibarətdir. Yeni Monqolustandan gətirilən ətin keyfiyyəti Azərbaycandakı ətin keyfiyyətindən heç də geri qalmır”.

O deyib ki, Monqolustanda heyvanların yeməsinə pul vermirlər: “Buna görə də oradan gətirilən ət ucuz olmalıdır. Azərbaycanda ətin qiymətini bahalaşdıran əsas faktor otlaq sahələrinin olmamasıdır. Monqolustandan gətirilən ətin heç bir təhlükəsi yoxdur, onu alıb rahatlıqla istifadə edə bilərlər”.

Azərbaycanda yeni komandan təyin edildi

Azərbaycan Hərbi Dəniz Qüvvələrinə komandan təyin olunması barədə sərəncam imzalanıb. Bakupost.az-ın məlumatına görə, sərəncama əsasən, 1-ci dərəcəli kapitan Şahin Məmmədov Azərbaycan Hərbi Dəniz Qüvvələrinin komandanı təyin edilib. Xatırladıq ki, Şahin Məmmədovdan əvvəl Hərbi Dəniz Qüvvələrinə vitse-admiral Sübhən Bəkirov komandanlıq edib. Mediadada onun adı müxtəlif qanunsuz əməllərdə hallandırılıb.

12 mart 2020-ci ildə komandan təyin olunan Sübhən Bəkirov 2024-cü il yanvarın 12-dən “Hərbi xidmət-keçmə haqqında” Əsasnamənin müvafiq bəndinə əsasən, həqiqi hərbi xidmətdə olmağın son yaş həddinə çatması ilə əlaqədar ehtiyata buraxılıb.

Gəncəli müəllimə imtahanda 60 bal topladı

Modern.az xəbər verir ki, sertifikatlaşdırılma imtahanlarının dördüncü günündə də 60 bal toplayan müəllim olub.

Gəncə şəhər Mir Cəlal Paşayev adına 39 nömrəli tam orta məktəbin biologiya müəllimi Nərgiz Əliyeva sertifikatlaşdırılma prosesinin test imtahanı mərhələsində maksimum nəticə göstərərək 60 bal toplayıb.

Qeyd edək ki, 24 iyun tarixində keçirilən imtahan-da biologiya və kimya fənnini tədris edən müəllimlər iştirak edirlər.

Bu gün təşkil olunan test imtahanına ümumilikdə 6142 nəfər müəllim dəvət olunub.

Həsənrizə köçənlərə evlərinin açarları verildi

İyunun 24-də Ağdərə rayonunun Həsənriz kəndinə yola salınan növbəti köç karvanı artıq bu kəndə çatıb.

Xankəndi şəhərində, Ağdərə və Xocalı rayonlarında Bərpa, Tikinti və İdarəetmə Xidmətinin İctimaiyyətə əlaqələr şöbəsinə verilən məlumata görə, bu mərhələdə köçürülən 146 nəfərdən ibarət 40 ailəyə bərpa edilmiş fərdi yaşayış evlərinin açarları təqdim olunub.

Təqdimetmə mərasimində çıxış edən Xankəndi şəhərində, Ağdərə və Xocalı rayonlarında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəsinin müavini Səbuhi Qəhrəmanov bildirib ki, Prezident İlham Əliyevin tapşırığına uyğun olaraq, “Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı”na əsasən, Ağdərə rayonunun yenidən bərpa edilən Həsənriz kəndinə bundan əvvəl də respublikanın müxtəlif ərazilərində çətin şəraitdə müvəqqəti məskunlaşmış ailələr köç edib.

Bu gün həyata keçirilən köç də nəzərə alınmaqla ümumilikdə Həsənriz kəndinə 130 ailə, yeni 452 nəfər köçürülüb.

“Neftçi”nin rəqibi müəyyənləşib

“Neftçi”nin qadın futbolçulardan ibarət komandasının UEFA Çempionlar Liqasındakı rəqibi müəyyənləşib.

Paytaxt təmsilçisi IV qrupda Türkiyənin “Fomget” klubu ilə üz-üzə gələcək.

Təsnifat mərhələsi yarımfina və final matçlarından ibarət olacaq. “Neftçi” yarımfinalda Türkiyə klubunu yə-nəcəyi təqdirdə, finalda İsrail təmsilçisi “Kiryat”la üz-üzə gələcək.

“Neftçi” ilk görüşünü səfərdə keçirəcək.

Qeyd edək ki, birinci təsnifat mərhələsinin yarımfina matçları iyulun 30-da, final görüşləri isə avqustun 3-də keçiriləcək.

ABŞ-in İranın nüvə obyektinə atdığı bombadan sonra dünya mediasında radioaktiv sızmalar haqda ehtimallar peyda oldu. Bu da region əhli arasında sual yaratdı ki, əcəba, Azərbaycanla qonşuda “ikinci Çernobil” təhlükəsi yoxdur ki?

İRİNA xəbər verir ki, İslam Respublikasının Atom Enerjisi Təşkilatı dərhal lazımı yoxlamalar həyata keçirib və ABŞ-ın nüvə obyektlərinə endirdiyi zərbələrdən sonra radiasiya sızması aşkar edilməyib. Agentliyin açıqlamasında bildirilib ki, İranın Atom Enerjisi Təşkilatı ABŞ-ın İsfahan, Natanz və Fordodakı nüvə obyektlərinə endirdiyi zərbələrdən sonra heç bir radioaktiv sızma aşkar etməyib.

Beynəlxalq Atom Enerjisi Agentliyinin rəhbəri Rafael Qrossi isə hələ ABŞ-ın zərbəsindən əvvəl demişdi ki, İranın Natanz uranın zənginləşdirilməsi zavodunda sentrifugalər İsrailin zərbələri nəticəsində ciddi şəkildə zədələnib. ABŞ-ın zərbəsindən sonra isə qurumun saytında belə bir xəbər yerləşdirilib: “İyunun 13-də İrana edilən hücumlardan əvvəl BAEA təsdiq etdiyi son məlumata görə, İsfahan və Natanz da daxil olmaqla, ABŞ-ın hədəf aldığı üç obyektdə müxtəlif səviyyələrdə zənginləşdirilmiş uran şəklində nüvə materialı olub. Bu da hücumla məruz qalan ərazilərdə radioaktiv və kimyəvi çirklənməyə səbəb ola bilər”.

İsrail baş naziri də təsdiqləyib ki, Fordoya böyük ziyan vurublar: “Bu məsələni hələ də araşdırırıq. Amma istənilən halda bu obyektlərin təhlükə yaratmayacağına zəmanət veririk. Məqsədlərimizə çatmaq üçün hər şeyi edəcəyik”.

Qonşumuzda “ikinci Çernobil?”

Azərbaycan Beynəlxalq Atom Enerjisi Agentliyinin üzvü kimi İranın nüvə obyektlərindəki son vəziyyəti öyrənə bilər

Azərbaycan 2001-ci ilin fevralında AEBA-nın statutu-na qoşulmuş və bununla da təşkilatın tamhüquqlu üzvü olmuşdur. Yeni Azərbaycan narahatlıq olarsa, özü də bu məsələyə görə AEBA-ya müraciət edə bilər.

Əgər həqiqətən də İranın nüvə obyektlərinə ağır hava zərbələri endirilibsə, bu, bir hərbi əməliyyatdan çox, ekoloji faciəyə çevrilə bilər. Zənginləşdirilmiş uran, istifadə edilmiş yanacaq çubuqları, nüvə tullantıları olan obyektlər partlayıbsa, onların tərkibindəki radioaktiv maddələr havaya, torpağa və suya yayıla bilər. Bu, ilk baxışdan görünür. Milli.az yazır ki, insan nə baş verdiyini anlamaz, amma yavaş-yavaş bədən ona xəbər verir. Gözlərdə yanma, dodaqlarda quruluq, səbəbsiz baş ağrısı, halsızlıq, ürəkbulanma, daxili bir narahatlıq hissi. Sonra qusma gəlir. Dəri solur, sonra qızırır. Bir neçə gün içində saç tökülməyə başlayır. İnsan yuxuda belə nəyinsə içini dələn bir soyuqluqla oyandığını hiss edir. Radiasiya od deyil, amma yandırır.

Nüvə obyektləri bombalandıqda və ya zədələndikdə ətraf mühitə yayılan ən təhlükəli nəticə - radiasiyadır. Radiasiya gözlə görünür, səs

çıxmır, iyi yoxdur. Amma bədəne daxil olanda hüceyrələrə hücum edir, genetik kodları pozur, xərçəngə səbəb olur, gələcək nəsilləri xəstə doğmağa məhkum edir. Əgər əməliyyat zamanı İranın nüvə reaktorlarının, uran anbarlarının yerləşdiyi obyektlərdə partlayış və yanğın baş veribsə, bu zaman ətrafa alfa, beta, qamma və neytron şüaları yayılıb. Bu şüaların yayılma radiusu isə hava şəraitindən, küləkdən, relyefdən və obyektin növündən asılı olaraq yüzrlə kilometrə çata bilər.

Təcrübə göstərir ki, nüvə sızmaları ilk anlarda o

qədər də hiss olunmur. Çernobil hadisələrində də insanlar ilkin mərhələdə sadəcə halsızlıq, ürəkbulanma və baş ağrısı ilə üzləşmişdilər. Ancaq illər sonra həmin regionlarda xərçəng halları sürətlə artmış, torpaq və su istifadəyə yarar-sız hala gəlmişdi.

Radiasiyanın ilk əlamətləri: bədən necə xəbər verir?

Radiasiya təsirinə məruz qalan insanlar ilk növbədə bu əlamətlərlə qarşılaşırlar:

Qusma və ürəkbulanma (əsasən ilk bir neçə saatda);

Halsızlıq, bədən ağrıları və başgicəllənmə;

Dərinin yanması və qızarması, xüsusilə əllər, üz və boyun nahiyyələrində;

Saç tökülməsi, xüsusən güclü şüalanma zamanı; İmmunitetin zəifləməsi, qanın tərkibində dəyişikliklər (leukosit azalması).

Bəzən bu əlamətlər, sadəcə, zəhərlənmə kimi qəbul edilə bilər, lakin problemin qaynağı atomun nüvəsində gizlənirsə, o zaman tibb belə aciz qala bilər.

Sığınacaq tapın - Ən azı beton və qalın divarlarla əhatələnmiş bir yerə keçin. Radiasiya şüaları incə materiallardan rahat keçə bilər, amma beton və torpaq maneə ola bilər.

Su və ərzaq ehtiyatı yığın - Çölə çıxmaq təhlükəli ola bilər. Ona görə də qapalı məkanda bir neçə gün qalmağ üçün konservləşdirilmiş yeməklər və qablaşdırılmış su saxlayın.

Pəncərələri izolyasiya edin - Şüşələrdən və çərçivələrdən şüalanmış hava içəri girə bilər. Plastik örtüklə bağlamaq, hava keçirməzlik yaratmaq məsləhətdir.

Radioloji xəbərdarlıqları izləyin - Hökumətin və mütəxəssislərin verdiyi xəbərləri izləmək lazımdır. Hər bir məlumat bir həyat qurtara bilər.

Kalium yod - Bu dərman radioaktiv yodun qalxana-bənzər vəziyyə toplanmasının qarşısını alır.

Əgər bu, həqiqətən də belədirsə - yəni İranın nüvə proqramı Pentaqonun dediyi kimi “tamamla” yox edilibsə - bəlkə də siyasi cəhətdən dünyaya üçün bir “təhlükə” aradan qalxıb. Amma bunun əvəzində görünməz bir düşmən - radiasiya səssizcə sərhədləri aşır, bədənə nüfuz edir, torpağa hopur, suda həll olur...

Dünən Fövqəladə Hallar, Ekologiya və Təbii Sərvətlər, Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat nazirlikləri birgə məlumat yayaraq hazırkı müşahidələrin nəticələrinə əsasən, havada hər hansı bir radioaktiv çirklənmə faktı qeydə alınmadığını bildiriblər.

☐ “Yeni Müsavat”

Bakıda Fransanın kəşfiyyat oyunlarının ifşası

44 günlük müharibə vaxtı ən çox maraqlandıqları Azərbaycanın silahları ilə bağlı olub

Fransaya casusluqda ittiham edilərək həbs olunan Martin Ryan və dövlətə xəyanətdə təqsirləndirilən Azad Məmmədlinin barəsində Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətində (DTX) aparılan cinayət işi üzrə məhkəmə prosesi keçirilib.

“Report” xəbər verir ki, Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsində hakim Elmin Rüstəmovun sədrliyi ilə keçirilən prosesdə təqsirləndirilən Martin Ryanın vəkili Nizami Əliyev bildirib ki, müdafiə etdiyi şəxs əlavə ifadə vermək istəyir. Məhkəmə bunun üçün şərait yaradıb. Martin Ryan xüsusi əhəmiyyəti olmayan ifadəsində deyib ki, Azad Məmmədlinin onun barəsində səsləndirdiyi ittihamlar doğru deyil.

Azad Məmmədli isə qeyd edib ki, Martin Ryan yalan danışır və bu cinayət işi üzrə əsas məqsədləri gizlədir: “Martin öz elədiyi əməlləri ört-basdır edir. O, əsasən neft-qaz işləri bağlı müqavilələrin və işbirliklərinin kəşfiyyatını aparıb. Əsasən

Britaniya şirkətlərinin fəaliyyətini öyrənmək istəyib və o şirkətlərdə çalışan aparıcı və rəhbər şəxslərlə tanış olaraq məxfi məlumatları öyrənmək istəyib. O, bəzi Azərbaycan vətəndaşları və bir xarici vətəndaşı Fransa kəşfiyyatının nümayəndələri ilə tanış edib. Həmin xarici vətəndaş xanım idi və neft-qaz şirkətinin aparıcı işçisi olub. Martin Ryan fransız dilinin tədrisi və şahmat dərsləri adı altında bir sıra

vətəndaşlarımızın məlumatlarını onlardan toplayıb Fransa xüsusi xidmət orqanlarına verib. R.M. adlı şəxs də fransız dilli olub. O da çox nüfuzlu yerli şirkətin aparıcı işçisi idi. Onu da Fransa kəşfiyyat nümayəndələri ilə tanış edib”.

Daha sonra məhkəmədə Martin Ryanın istintaqa verdiyi ifadə elan edilib. Fransız istintaqda deyib ki, tələbə olan vaxtı bir neçə

azərbaycanlı ilə birlikdə oxuyub və əlaqələri yaradıb: “E.S. adlı şəxsle internetdə tanış olmuşam, münasibət yaratmışam. Onun dövləti ilə ilk dəfə 2015-ci ildə Azərbaycana gəlmişəm. 9-10 gün qaldıqdan sonra Fransaya qayıtdım. Daha sonra 2016-cı ildə tələbə yoldaşım olmuş R.M.-in dövləti ilə iki dəfə Azərbaycana gəlmişəm. Daha sonra qayıdıb getdim. 2020-ci ildə Azərbaycana gəldim, burada

xırda biznes yaratdım. Həmin vaxtı tanışım Serj adlı fransız məni evindəki qonaqlığa dəvət etdi. Ziyafət zamanı Frederik Devosla tanış oldum. O, Fransa səfirliyində çalışdığını dedi. 3 ay sonra Devos mənimlə görüşdü. Devos özünü fransızların təhlükəsizliyinə cavabdeh olan şəxs kimi təqdim etdi. O mənə rusların və iranlıların fransızlar üçün təhlükə olduğunu dedi. Devos iranlı şirkətlərlə əlaqələrimin olub-olmaması ilə bağlı suallar verdi. O mənə dedi ki, İran və Rusiya iş adamları haqda məlumatı toplayıb ona ötürür. Fransa səfirliyində ikinci katib vəzifəsi adı altında çalışsa da, Fransa kəşfiyyatının işçisi olduğunu bildim”.

Martin Ryan istintaqda qeyd edib ki, 2020-ci ildə müharibə vaxtı dəfələrlə Frederik Devosla görüşüb: “Görüşlərdə Azərbaycanın silahlarının bu müharibəyə çatıb-çatmayacağını, Türkiyə-Azərbaycan əlaqələrini soruşub. Mən bildiyim məlumatları onunla bölüşmüşəm. Müharibədən sonra əlaqələr ol-

muşdu. Ondan sonrakı görüşlərdə Devos mənə tapşırıqlar verirdi. O, iranlı iş adamları ilə bağlı, sonra Azərbaycanda fransız dilini bilən, Fransada oxuyan şəxslərin siyahısını istəyib. Devos həтта mənə İrana getməyi təklif etdi. Dedi ki, get, zəfəran ticarəti elə. Z.M-i, Azad Məmmədlini, Ü.Ə-ni və digər azərbaycanlıları Devosla tanış etmişəm. Devos Azad Məmmədlinin Rusiyada təhsil aldığını bildikdən sonra onunla çox maraqlandı. Bir müddət sonra Devosu Loran Lüddi adlı şəxs əvəz etdi. Loran da Devos kimi tapşırıqlar verirdi. Loran da, sonra gələn Jerom Qassarino da Fransa kəşfiyyatının əməkdaşları idi. Onlar Fransa səfirliyində müxtəlif adlar altında Azərbaycanda kəşfiyyat işləri aparırdı. Görək onlarla bağlı vaxtında Azərbaycanın dövlət orqanlarına məlumat verərdim. Sadəcə, o vaxt Fransa hökumətindən qorxdum”.

Hakim bildirib ki, Martin Ryanın istintaqa verdiyi ifadə 40 səhifədən çoxdur və məhkəmənin icraatında başqa cinayət işləri var. Bu səbəbdən Martin Ryanın ifadəsinin qalanı növbəti prosesdə elan ediləcək.

☐ “Yeni Müsavat”

Bakıda daha bir mühüm tədbir

Konfransda Qvadelupun müstəqilliyi uğrunda mübarizə aparan siyasi partiyaların liderləri də iştirak edəcək

Dekolonizasiya dialoqlarının mərkəzinə çevrilmiş Bakıda Fransanın müstəmləkəçilik siyasətinin əsasında olan Qvadelup adasına həsr olunmuş "Qvadelupun Dekolonizasiyasına Doğru! Çağırışlar və Perspektivlər" adlı beynəlxalq tematik konfrans keçiriləcək.

Konfrans 25 iyun 2025-ci il tarixində Bakı Təşəbbüs Qrupu (BTQ), Qvadelupun Azadlığı Uğrunda Xalq Birliyi (UPLG), Qvadelup Beynəlxalq Təzminatlar Hərəkatı (MIR-Guadeloupe), Qara dərilili Xalqların Beynəlxalq Komitəsi (CIPN) və Qvadelup Millətinin Yaranması naminə Güc Hərəkatının (FKNG) birgə təşkilatçılığı ilə baş tutacaq.

Tədbirdə Qvadelupun müstəqilliyi uğrunda mübarizə aparan siyasi partiyaların liderləri, hərəkatların rəhbərləri, QHT-lər, elmi dairələrin nümayəndələri və s. iştirak edəcək. Konfransda Bakı Təşəbbüs Qrupunun dəstəyi ilə 2024-cü ilin iyulunda Bakıda əsas qoyulmuş Beynəlxalq Dekolonizasiya Cəbhəsinin katibi təqdimatla çıxış edəcək.

Konfransda Qvadelupun Fransanın dənizasıri departamenti kimi saxlanması və bu statusun xalqın siyasəti gələcəyini sərbəst müəyyən etmək hüququnu məhdudlaşdırması, həmçinin müstəmləkə cinayətləri, tarixi ədalətsizliklər, yerli Kalinago xalqının məhv edilməsi, işçilərin istismarı, bərabərsizlik və asılılığı davam etdirən inzibati və iqtisadi strukturların mövcudluğu kimi məsələlər geniş müzakirə olunacaq. Tədbirdə departament statusunun müstəmləkəçiliyi davam etdirməsi və bunun Qvadelupda işsizlik, gənclərin kütləvi köçü, sosial bərabərsizlik, iqtisadi asılılıq, zorakılıq və ətraf mühitin çirklənməsi, habelə zəhərli kimyəvi pestisid xlordekonun dağıdıcı təsirləri də diqqət mərkəzində olacaq.

Konfransda Qvadelup xalqının öz müqəddəratını təyin etmək hüququnun beynəlxalq təşkilatların gündəliyinə çıxarılması, BMT-nin dekolonizasiya ilə bağlı hüquqi mexanizmləri, habelə müstəmləkə altında olan xalqlara müstəqillik verilməsi haqqında BMT-nin müvafiq qətnamələrinə və bəyannaməyə Fransa tərəfindən əməl edilməməsi geniş müzakirə olunacaq.

Azərbaycanda ilk dəfə olaraq, Bakı Təşəbbüs Qrupunun təşkilatçılığı ilə 25 iyununda "Yaşıl Teatr"da Azərbaycan və Qvadelupun mədəniyyət və incəsənət xadimlərinin iştirakı ilə "Qvadelup və Azərbaycan ritmləri & rəqsləri" adlı konsert də keçiriləcək.

Mədəni proqramda Qvadelup musiqisi ilə Azərbaycan musiqisinin harmoniyası tamaşaçılara təqdim ediləcək. Tədbirdə Qvadelupun məşhur Lakou Veranda Qrupu çıxış edərək, öz unikal musiqi və ritmləri ilə iştirakçıları valeh edəcək.

Müstəmləkə əsarətində saxladığı xalqların mədəniyyətlərini sistemli şəkildə boğmaq siyasətini davam etdirən Fransa koloniyaları "fransızlaşdıraraq", yerli xalqların milli kimliklərini zəiflətməyə çalışır.

Bu kontekstdə, paytaxtımız Bakı şəhərində Qvadelupun mədəni irsi ilə Azərbaycan mədəniyyətinin harmoniyasını birləşdirəcək unikal təşəbbüsün həyata keçirilməsi və mədəni həmrəyliyin gücləndirilməsi müstəmləkəçiliyə qarşı mübarizənin həm də mədəni platformada davam etdirilməsi baxımından böyük əhəmiyyət daşıyır.

□ "Yeni Müsavat"

"Prezident İlham Əliyevin 2025-ci ili "Konstitusiyaya və Suverenlik İli" elan etməsi hüquqi və siyasi sistemdə dərin transformasiyanın başlanğıcıdır". "Yeni Müsavat" xəbər verir ki, bunu politoloq Zaur Məmmədov deyib. Azərbaycanda Konstitusiyaya referendumunun keçiriləcəyini bildiren ekspertin sözlərinə görə, qarşıdakı dövrdə planlaşdırılan ümumxalq səsverməsi - referendum yalnız texniki dəyişiklikləri deyil, dövlətin suverenlik anlayışı, idarəetmə modeli və ərazi-inzibati arxitekturası üzrə strateji dönüşü nəzərdə tutur.

Referendum üçün gerisayım

"Konstitusiyaya və Suverenlik İli"ndə ümumxalq səsverməsi idarəetmə modelində hansı strateji dönüşü nəzərdə tutur? - hüquqşünas rəyi

Z.Məmmədov qeyd edib ki, referendumun əsas fəlsəfəsi Azərbaycanın postmünaqişə dövründə yeni reallıqları nəzərə alaraq milli hüquqi sistemini xarici hüquq istinadlarından təmizləmək və tam suveren normativ bazaya keçməkdir: "Azərbaycanın 1995-ci ildə qəbul olunmuş konstitusiyası sonrakı illərdə - 2002, 2009 və 2016-cı illərdə dəyişikliklərə uğrasa da, bu dəfə planlaşdırılan dəyişikliklər daha genişmiqyaslı və strateji olacaq. Bu dəyişikliklər dövlətin hüquqi sistemini müasirləşdirmək və suveren hüququ gücləndirmək məqsədi daşıyır".

O bildirib ki, konstitusiyaya təklif olunan düzəlişlər 4 əsas faktora əsaslanır:

Postmünaqişə reallıqları - işğaldan azad edilən ərazilərin vahid hüquqi çərçivəyə integrasiyası;

Suverenlik anlayışının yenidən tərfi - beynəlxalq müqavilələrə istinadın azaldılması, milli hüququn əsas götürülməsi;

Rəqəmsal dövrün çağırışları - informasiya təhlükəsizliyi və rəqəmsal idarəetmə üçün hüquqi mexanizmlərin təkmilləşdirilməsi;

İdarəetmənin modernləşdirilməsi - Prezident və hökumət arasında səlahiyyət bölgüsünün çəvikləşdirilməsi.

Onun sözlərinə görə, dəyişikliklər yalnız dövlət idarəçiliyinə deyil, ictimai konsensusa, qərarverici mərkəzlərin legitimliyinə və vətəndaşlarla dövlət arasındakı etimada da ciddi təsir göstərəcək.

Z.Məmmədov onu da deyib ki, 2025-ci ildə regional və yerli idarəetmə sisteminə də köklü struktur islahatları planlaşdırılır. Onun sözlərinə görə, icra hakimiyyətləri sovet mirası kimi tarixə qovuşacaq və onların yerini koordinasiya əsaslı dövlət nümayəndəlikləri alacaq: "Bu dəyişiklik vahid hüquqi məkanın yaradılması, idarəetmədə çevikliyin təmin olunması və hesabatlılıq prinsipinin gücləndirilməsi baxımından önəmli-
dər".

məsi baxımından önəmlidir".

Politoloq vurğulayıb ki, idarəetmə mexanizmlərinin mərkəzdən vahid şəkildə koordinasiya olunması institusional səmərəliliyi artıracaq, eyni zamanda regionlarda dövlət nəzarətini gücləndirəcək. Sonda əlavə edib ki, bu dəyişikliklər dövlətin strateji inkişaf xəritəsinə uyğun həyata keçirilir və uzunmüddətli dövr üçün hüquqi-inzibati sabitlik yaradacaq.

Hazırda həm dünyada, həm regionda vəziyyət qeyri-qənaətbəxşdir. Ona görə mümkündür ki, referendum iddiaları təsdiqlənərsə, oktyabr-noyabr aylarında gerçəkləşə bilər. Ümumiyyətlə, referendum keçirilməsi barədə vaxtaşırı proqnozlar səslənir. Hətta dəyişikliklərdə Naxçıvanın muxtar statusunun ləğvi, deputat sayının artırılması nəzərdə tutula bilər.

"Yeni Müsavat"a danışan **hüquqşünas Qulamhüseyn Əlibəyliyə** görə, konstitusiyada islahatlar aparılmasına zərurət var, lakin hazırkı geosiyasi reallıqlarda hakimiyyətin referendumu gedəcəyi gözlənilmir. Q.Əlibəyli qanunvericiliyə dəyişikliyi ona görə vacib hesab etmir ki, 2025 "Konstitusiyaya və Suverenlik İli" elan olunub: "Azərbaycanda hər ilin bir adı olur. Sadəcə, referendumla qanunlardakı boşluqlar, bütlükdə hüquqi məkanda olan çatışmazlıqlar aradan

qaldırıla bilər. Ona görə konstitusiyaya dəyişikliklər zəruridir. Yeni düşünmürəm ki, yerli icra hakimiyyətlərinin fəaliyyəti və digər məsələlərə görə referendum gedilməsinə ehtiyac var. Eyni zamanda Prezident Administrasiyasının iş

cənub qonşularımızda münaqişələr, hərbi eskalasiyalar səngimək bil-mir: "Həmçinin Ermənistanın bölgədəki destruktiv hərəkətləri, Avropa İttifaqının "casus şəbəkəsi"ni sərhədimizə yerləşdirməsi, sülh prosesini ilə bağlı Bakının iki

bölgüsü aparılıb, ümumən idarəetmə modeli var, bunun üçün konstitusiyada dəyişikliyə zərurət hiss olunmur. Amma dediyim kimi, geosiyasi şəraitdə Azərbaycan hakimiyyətinin ümumxalq səsverməsinə gedəcəyini gözləmirəm".

Q.Əlibəyli hesab edir ki, hazırda regionda həssas dönmədir, üstəgəl, Bakının İrəvandan gözləntiləri var, belə şəraitdə Azərbaycanda referendum elan olunmayacaq: "Ermənistanla sülh müqaviləsi ilə bağlı danışıqlar gedir, düşmənlə ölkənin özü konstitusiyasında Azərbaycana olan təhdidləri aradan qaldırmalıdır, o səbəbdən biz ümumxalq səsverməsinə getmərik. Çünki Ermənistan regionda "yeni İsrail" rolunu oynamaqdadır və addımları ilə sülh prosesini yubadır. Gələcəkdə referendum ona görə keçirilə bilər ki, parlamentə yer sayı artırılsın, qanunvericiliyə dəyişikliklər olsun. Əgər geosiyasi gərginlik fonunda referendum keçirilərsə, xaricdəki proseslər daxilə təsir edə bilər. Ona görə indi zamanı deyil, amma Azərbaycan hüquqi məkanında olan boşluqlara, Naxçıvanın statusuna və digər amillərə görə gələcəkdə konstitusiyaya dəyişikliklər zəruridir".

Hüquq müdafiəçisi Xəzər Teyyublu payızda referendum keçirilməsini regiondakı proseslərin inkişafından asılı sayır. Onun fikrincə, şimal və

məlum tələbini yerinə yetirməməsi referendum planlarını təxirə sala bilər. Çünki dünyada baş verən hadisələr Azərbaycana bu və ya digər şəkildə təsir edir. Dövlət addımlarını sağlam atmağa çalışır və hər hansı gərginliyin içəri sirayət etməməsi üçün ehtiyatını möhkəm tutur. Sözsüz ki, konstitusiyaya dəyişikliklər mümkündür, amma bunun davamı kimi növbədənke-nar parlament seçkiləri keçirilməlidir, Naxçıvanın muxtar statusuna baxılmalıdır. Əgər Zəngəzur dəhlizi reallaşmaybsa, muxtar respublika bu statusunu hələlik itirə bilməz. Ona görə qeyri-müəyyənlik çoxdur və Azərbaycan dövlətindən də asılı deyil. Gərək Ermənistan real addımlara ata ki, bunun məntiqi nəticəsi kimi biz də postmünaqişə dönmində idarəçilik modelində yeni addımlar ataq. Təbii ki, bir çox qanunlar dəyişə, təkmilləşə, işlək vəziyyətə gətirilə bilər, amma referendumun nəhəng proses olduğunu nəzərə almalıyıq".

Müstəqil Azərbaycanın ilk Konstitusiyası 12 noyabr 1995-ci ildə ümumxalq referendumu vasitəsilə qəbul edilib. Azərbaycanın yeni Konstitusiyası 5 bölmədən, 12 fəsildən və 158 maddədən ibarətdir. 2002, 2009 və 2016-cı illərdə ümumxalq referendum yolu ilə Konstitusiyaya dəyişiklik və əlavələr edilib.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

Ermenistanın baş naziri Nikol Paşinyan “Sülh kəsişməsi” adı altında təqdim etdiyi “iddialı layihəsi”ni yenidən reklam etməyə başlayıb. Türkiyəyə ötən həftəsonu etdiyi səfərində də baş nazir bu fürsətdən yararlanıb.

Türkiyədəki erməni icmasının nümayəndələri ilə görüşündə Paşinyan deyib ki, “Sülh kəsişməsi” artıq iki ildir mövcuddur və ilk dəfə Türkiyəyə prezidenti ilə üz-üzə bu proqramı ona təqdim edəcək. Paşinyan vurğulayıb ki, Türkiyəyə cavab verməzdən əvvəl Ermənistan öz proqramını tam şəkildə təqdim etməlidir. “Əvvəlcə biz proqramımızı təqdim etməliyik, nədən bəhs edir, sonra Türkiyənin nə düşündüyü ilə bağlı nəticə çıxarmalıyıq. Düşünürəm ki, bu, olmaya bilməz, çünki ən azı bu günə qədər apardığımız söh-

yata keçirilməsi Şərqlə Qərbi Xəzər dənizindən Aralıq dənizinə, Şimal və Cənubu Fars körfəzindən Qara dənizə birləşdirəcək.

Zəngəzur dəhlizi Azərbaycanın qərb rayonları ilə onun eksklavı olan Naxçıvan Muxtar Respublikası arasında nəqliyyat əlaqələrini təmin etmək üçün mümkün vasitə hesab edilən Ermənistanın Sünik rayonu ərazisindən keçən təxminən 40 km uzunluğunda nəqliyyat dəhlizi üçün Azərbaycan tərəfindən irəli sürülən layihədir. Lakin göründüyü kimi, Ermənistanın

Yenə sülh sənədi əvəzinə “Sülh kəsişməsi”

Paşinyan Zəngəzur dəhlizinə qarşı olan bu mifik layihəni reklam edir - bu dəfə Ərdoğana təqdim etdiyini açıqlayıb, bəs Ankaranın cavabı nə olacaq?

bətlər və dünyada baş verən hadisələr onu göstərir ki, “Sülh kəsişməsi” həyata keçiriləcək”, - baş nazir vurğulayıb.

Türkiyə belə bir layihə aldığı barədə heç bir açıqlama verməyib. Paşinyanın dediyindən isə belli olan budur ki, Ərdoğana sənəd təqdim edilib. Sadəcə, Paşinyan hər əlinə düşən fürsətdə inandırmağa çalışır ki, bu layihə region ölkələri üçün son dərəcə faydalıdır, Ermənistan ərazisindən keçən yol Xəzər dənizini Aralıq dənizi ilə, Fars körfəzini Qara dənizlə birləşdirən ən qısa, ən səmərəli dəmir yolu, həmçinin avtomobil marşrutuna çevriləcək. Və nəhayət, Paşinyanın əsas argumenti ondan ibarətdir ki, “Sülh kəsişməsi” ideyası Ermənistan hökumətinin həyata keçirmək niyyətində olduğu regional sülh gündəliyinin tərkib hissəsidir.

Ermənistan Nazirlər Kabinetinin layihəsinə əsasən, “Sülh kəsişməsi” reallaşarsa, İrəvan Ermənistanın cənubundan təkə Azərbaycan və Ermənistanı deyil, həm də onun cənub rayonlarını şimal-qərb rayonları ilə, eləcə də Azərbaycanın cənub-qərb rayonlarını Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə birləşdirəcək Mehri dəmir yolunu bərpa etməyə hazır olacaq. Bu, gələcəkdə Ermənistanı Türkiyə ilə, Azərbaycanı Türkiyə və Gürcüstanla, həm də Azərbaycan və Ermənistanı İranla birləşdirəcək. Layihənin hə-

baş naziri Azərbaycanın sülh sazişinə əngəl olan iki tələbi reallaşdırmır, əvəzində yenə zaman qazanaraq sülh müqaviləsinin imzalanmasını yubadır.

“Ermənistanın “Sülh kəsişməsi” layihəsinin Azərbaycansız iki qəpiklik də qiyməti yoxdur”. “Yeni Müsavat” xatırladır ki, Prezident İlham Əliyev bu il yanvarın 28-də nəqliyyat məsələlərinə həsr olunmuş müşavirədə çıxışı zamanı belə deyib. Dövlət başçısı bildirib ki, Ermənistan dırnaqarası “Sülh kəsişməsi” layihəsini ortalığa atıb: “İndi dünyada bir ölkə qalmayıb ki, o ölkəyə bu layihə təqdim edilməsin. Halbuki bu dırnaqarası layihənin Azərbaycansız iki qəpiklik də qiyməti yoxdur. Əgər siz bu layihəni doğrudan da həyata keçirmək istəyirsinizsə, ilk növbədə, Azərbaycana müraciət etməlisiniz. Çünki bizsiz bu, sadəcə olaraq, kağız parçasıdır, bizim şərtlərimiz isə ədalətli- dir, beynəlxalq hüquqa əsaslanır və Ermənistanın özünün götürdüyü öhdəliklərinə əsaslanır”.

Deputat Arzuxan Əlizadə “Yeni Müsavat”a şərhində Paşinyanın bu layihəni neçənci dəfədir ki, gündəmə gətirdiyini qeyd etdi. Onun sözlərinə görə, İrəvan özünü sülh sənədi imzalamğa hazır tərəf kimi qələmə verir: “Guya Azərbaycan əngəl olur və rəsmi Bakının razılığı qalıb. Məsələ burasında-

dır ki, bölgədə böyük gərginlik yaranıb və Ermənistan himayədarlarından dəstək ala bilmir deyər Türkiyə ilə Azərbaycana yaxınlaşmaq xətti tutub. Xüsusən də İran hadisələri Ermənistanın işini qəlizləşdirib. Ona görə “Sülh kəsişməsi” adı ilə regionda nəqliyyat kommunikasiyalarının blokadadan çıxmasını istəyir. Çünki bununla öz piarını aparmaq məqsədi güdür”.

A.Əlizadənin fikrincə, üstəgəl, Ermənistanı seçki gözləyir və Paşinyan kabineti səsverməyə qədər ən azı Türkiyə ilə normallaşma prosesini tam yekunlaşdırmaq niyyətindədir ki, müsbət xal qazana bilsin: “Amma onun səyləri əbəsdir. Bu administrasiya bilməlidir ki, Türkiyə Azərbaycansız hər hansı addım atmayacaq. Odur ki, seçkiqabağı dividend qazanmaq istəyirsə, Azərbaycanın tələblərini yerinə yetirməlidir, bölgədə vəziyyəti Bakı və Ankara ilə uzlaşdırmalıdır. O səbəbdən, Zəngəzur koridorunun daha tez açılması üçün imkan yaranır. Ermənistan bunun fərqindədir və Paşinyan hakimiyyəti Türkiyə vasitəsilə Azərbaycanın nədəsə razılığına alacağına ümid edir. Sadəcə, bu, alınan iş deyil, rəsmi Bakının konkret tələbləri var”.

Siyasi şərhçi Fuad Əliyevin sözlərinə görə, “Sülh kəsişməsi” ideyası ilk dəfə Tiflisdə ortaya atılıb: “Əslində bu layihə uzun müddətdir heç kəsin üzünə belə baxmadığı “erməni qovşağı”nın adı

dəyişdirilmiş formasıdır. Paşinyan komandası layihənin reallaşma bilmə analizini aparmaqdansa, onun reklamı ilə məşğul olmağı üstün tutub. “Sülh kəsişməsi” ceynənmiş fikirlər, oğurluq ideyalarla zəngindir. Layihə Azərbaycan, Gürcüstan, Türkiyə və İran arasında onsuz da uzun müddətdir ki, reallaşıb. Bundan əlavə, “Sülh kəsişməsi” gömrük rüsumları və təhlükəsizlik yoxlanışları olmadan keçidin təmini üçün hər hansı təklif irəli sürmür. Ona görə də mifik ideya kimi görünməkdədir”.

F.Əliyev hesab edir ki, Paşinyan “Sülh kəsişməsi”nə Zəngəzur dəhlizinin açılması prosesini pozmaq kimi baxır: “Ermənistan əvvəl “Sülh kəsişməsi” adlı layihədə Hindistan, İran, Ermənistan, Gürcüstan vasitəsilə Qara dənizdən keçən və Avropaya nəql edilən kommunikasiya xətlərini nəzərdə tutdu. Sonra bu proyekt dəyişdi, Azərbaycanı, eləcə də Türkiyəni əhatə etdilər. Paşinyan hakimiyyəti başa düşdü ki, Azərbaycan və Türkiyə olmadan bölgədə hər hansı layihənin reallaşması mümkün deyil. Amma söhbət Azərbaycanın əsas hissəsindən Naxçıvana və geriyyə istiqamətdə daşınan mallardan gedirsə, gömrük proseslərinin həyata keçirilməsi bizim üçün məqbul deyil. Yeni İrəvan Azərbaycandan Naxçıvana istiqamətlənən marşrut üçün Bakıya Ermənistanın nəzarətində olan yolun verilməsini təklif edir. Bunun üçün Pa-

Samvel Babayan

O da Paşinyana qarşı çıxdı

Azərbaycan Ordusunun 2023-cü ilin sentyabrında bir sutkalıq lokal, amma möhtəşəm əməliyyatından sonra Qarabağdan naməlum şəraitdə Ermənistanla qaça bilmiş separatçı-terrorçu rejimin keçmiş “müdafiə naziri” və qondarma “Vahid Vətən” partiyasına rəhbərlik edən terrorçu general Samvel Babayan hazırda İrəvanda Qarabağdan köçmüş erməni icmasının “müxtəlif nüfuzlu sektorların nümayəndələri ilə aktiv seçkiqabağı görüşlər keçirir. Ona yaxın mənbələrin bildirdiyinə görə, Babayan Paşinyana qarşı real müxalifət olmaq qərarına gəlib, çünki sonuncu onun irəli sürdüyü tələbləri yerinə yetirməyib”.

Moderator.az xəbər verir ki, bunu “İrəvank” qəzeti yazıb. “Şayiələrə görə, “komandos”(S.Babayanın Qarabağda ləqəbi belə olub- S.L.) ayağa qalxaraq elan edib: “Cənab Nikol, oyun bitdi, indi sən məni izləməlisən”. Deyirlər ki, sonuncunun bu qərarı onun ətrafında ciddi birlik yaradıb, - deyər erməni nəşri bildirib.

Sülh sazişi Ərdoğanın vasitəçiliyi ilə imzalanacaq?

Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan Azərbaycanla sülh sazişinin Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın vasitəçiliyi ilə imzalanmasını istəyir. “Teleqraf” xəbər verir ki, bu barədə “Past” qəzeti məlumat yayıb.

Erməni nəşrinin iddiasına görə, Ermənistan hökumətinin başçısı artıq bununla bağlı Türkiyə liderinə birbaşa müraciət edib.

“Bu günlərdə həm mediada, həm də sosial şəbəkələrdə Nikol Paşinyanın Türkiyəyə səfəri və İstanbulda Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanla görüşü ilə bağlı müxtəlif məlumatlar dolur. Bunlardan biri də baş nazirin Türkiyə prezidenti- nə müraciət etməsi və onun vasitəçiliyinin tezliklə Azərbaycanla sülh sazişinin imzalanmasını gözləməsi ilə bağlıdır”, - erməni nəşri bildirib.

şinyan hakimiyyəti “Sülh kəsişməsi” adı altında bir layihə təqdim edib. Bu layihə də Zəngəzur dəhlizinə alternativdir. Bir sözlə, “Sülh kəsişməsi” təklifi birmənalı olaraq Ermənistanın maraqlarına uyğundur. Türkiyənin razılaşacağını birmənalı istisna edərim”.

Xatırladaq ki, rəsmi Bakının tələbi Azərbaycandan Naxçıvana dəhliz məntiqi ilə yol açılmasıdır. Bu marşrut kommunikasiya dəhliz məntiqi ilə qurulmalıdır. 2020-ci il 10 noyabr tarixli üçtərəfli razılaşmanın 9-cu maddəsinə uy-

ğun olaraq, Zəngəzur dəhlizinin əsas təməli qoyulub. Orada yazılıb ki, qüvvələr tərəfindən təhlükəsizlik təmin edilir və Ermənistanın bu kommunikasiyaya heç bir nəzarəti olmur. Belə desək, Azərbaycandan Naxçıvana gedən səmərəli, daşınan yüklər gömrük və sərhəd yoxlanışına məruz qalır. Amma digər ölkələr bu prosesdə iştirak edərsə, onlar Ermənistan tərəfinin gömrük və sərhəd yoxlanışından keçəcəklər.

✉ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

Naxçıvan Muxtar Respublikasının Konstitusiyasının Preambulası Milli Məclisin iyunun 21-də keçirilən iclasında müzakirə olunub. Mövcud preambulada bildirilib ki, Naxçıvanın muxtariyyətinin əsasları hazırda qüvvədə olan 16 mart 1921-ci il tarixli Moskva və 13 oktyabr 1921-ci il tarixli Qars beynəlxalq müqavilələri ilə qoyulub.

Həmin beynəlxalq müqavilələrdə Naxçıvanın Azərbaycanın tərkib hissəsi olması bir daha bəyan edilərək Naxçıvanın ərazi həddləri dəqiqləşdirilib. Naxçıvan 1921-ci il martın 16-dan başlayaraq əvvəlcə Naxçıvan Sovet Sosialist Respublikası, 1923-cü il iyunun 16-dan sonra Naxçıvan diyarı, 1924-cü il fevralın 9-dan Naxçıvan Muxtar Sovet Sosialist Respublikası, 1990-cı il noyabrın 17-dən isə Naxçıvan Muxtar Respublikası adlandırılıb. 1926-cı ildə Naxçıvan Muxtar Sovet Sosialist Respublikasının ilk, 1937-ci ildə ikinci, 1978-ci ildə üçüncü konstitusiyası qəbul edilib. Naxçıvan Muxtar Respublikasının bu konstitusiyasının əsasını Azərbaycan Respublikasının 1995-ci il 12 noyabrda ümumxalq səsverməsində - referendumda qəbul edilən konstitusiyası təşkil edir.

Qanun layihəsində yuxarıdakı hissələrin konstitusiyadan çıxarılması, onların aşağıdakı müddəalarla əvəz olunması təklif edilir:

Naxçıvan Muxtar Respublikası Azərbaycan Respublikasının ayrılmaz tərkib hissəsidir. Naxçıvan Muxtar Respublikasının bu Konstitusiyasının əsasını "Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyini bərpa etmək haqqında" 1991-ci il 30 avqust tarixli Bəyannamədə və "Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyi haqqında" 1991-ci il 18 oktyabr tarixli Konstitusiya Aktında təsbit edilmiş prinsiplər və Azərbaycan Respublikasının 1995-ci il 12 noyabrda ümumxalq səsverməsində - referendumda qəbul edilən Konstitusiyası təşkil edir. Qanun layihəsi səsverməyə qoyularaq birinci oxunuşda qəbul edilib.

Qeyd edək ki, müzakirələrdə Naxçıvanın muxtariyyətinin ləğvi təklifi də səslənib. Yeri gəlmişkən, politoloq Zaur Məmmədov iddia edib ki, Azərbaycanda mümkün referendumda Naxçıvan Muxtar Respublikasının statusunda ciddi dəyişikliklər baş verə bilər: "Çox böyük ehtimalla, "muxtar respublika" ifadəsi "vilayət" anlayışı ilə əvəz olunacaq. Bu, Naxçıvanın müstəqil qanunverici və icra strukturlarının - Ali Məclis və yerli hökumətinin funksiyalarının daralmasına səbəb olacaq".

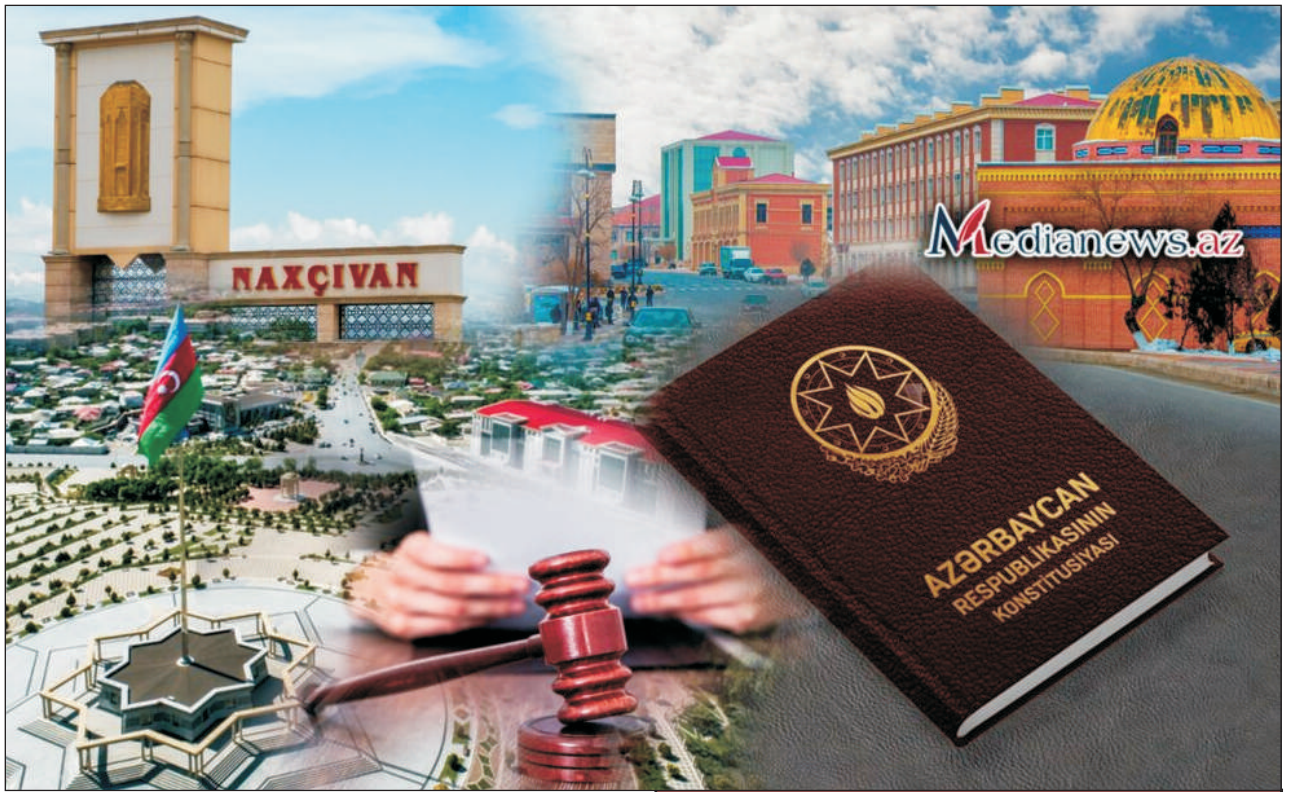
Naxçıvanın Konstitusiyasından Qars müqaviləsinin çıxarılması hansı zərurətdən doğur? Qars müqaviləsi Naxçıvan Konstitusiyasından niyə çıxarılır?

Milli Məclisin deputatı Hikmət Babaoğlu "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Konstitusiyasında dəyişikliklər edilməsi ilə bağlı layihə Azərbaycan parlamentində artıq qəbul edilib. Yeni layihədə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Konstitusiya əsasları qismində iki mühüm hüquqi, siyasi akta istinad edildi: "Bunlardan biri 1991-ci ildə qəbul edilmiş Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyinin bərpa edilməsi ilə bağlı Konstitusiya Aktına istinadadır, digəri isə 1995-ci ildə qəbul edilmiş müstəqil Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyasına istinadadır. Dəyişiklik hazırkı realıqların gətirdiyi zərurətlə bağlıdır. Çünki Azərbaycan artıq ərazisinin hər yerində suverenliyini tətbiq edib və beləliklə, Naxçıvanın konstitusiyasında da bu realıq kontekstində zəruri dəyişikliklərin edilməsi şərtləri formalaşıb. Qeyd edilən dəyişikliklərə qədər Naxçıvan Muxtar Respublikasının muxtariyyətinin konstitusiya əsaslarında həm 1921-ci ildə imzalanmış Moskva müqaviləsinə, həm də 1921-ci ilin oktyabr ayında imzalanmış Qars müqaviləsinə istinad edilirdi ki, bu da o dövrün gerçəklikləri ilə əlaqədar olmuşdu. Hazırda isə yeni reallıqlar kontekstində bu dəyişikliklərin edilməsi zəruridir. Bu dəyişikliklər unitar dövlətin tələblərinə uyğun olaraq dövlətçilik institutlarımızın və funksional dövlət qurumlarımızın hər biri üçün birbaşa şaquli təbəçilik yaratmaq və idarəetmənin daha səmərəli olması baxımından zəruridir".

"Bakı-Xəbər" qəzetinin baş redaktoru Aydın Quliyev isə məsələyə tarixi xatırlatmaqla münasibət bildirib: "Naxçıvanın muxtar statusunun ləğv edilməsinə çağırış edənlər ötən əsrin 92-93-cü illərini yadıma salır. O zaman AXC hökumətində məsul vəzifə tutan bəzi şəxslər də Naxçıvanın muxtariyyətini ortadan qaldırmağa açıq çağırışlar edirdilər. Onlar bunu o zaman Naxçıvan Ali Məclisinin sədri postunu tutan və Azərbaycanda

Qars müqaviləsindən imtinanın səbəbi

Aydın Quliyev: "Naxçıvanın muxtariyyətini yox, onun muxtar statusuna sonradan əlavə edilmiş "dövlət" sözünü ləğv etmək barədə düşünmək lazımdır"

hakimiyyətə ən güclü alternativ sayılan Heydər Əliyevə görə edirdilər. Elə bildirdilər ki, muxtariyyət ləğv olunan kimi Heydər Əliyevi siyasət səhnəsindən çıxara biləcəklər. Belələrinin gözü o qədər tutulmuşdu ki, Məclis sədrliyinin Heydər Əliyevə yox, Heydər Əliyevin məclis sədrliyinə güc-qüvvət və sanbal verdiyini anlaya bilmirdilər. Anlamırdılar ki, əvvəla, Naxçıvanın muxtariyyəti 1-2 nəfər "siyasət öyrəncisinin" çağırışı ilə ləğv olunacaq məsələ deyil. İkincisi, hətta muxtariyyət statusunun o zaman ləğvinin mümkünliyünü nəzəri olaraq təsəvvür etsək belə, Naxçıvan camaatı Heydər Əliyevin yəne də hakimiyyətə gəlişini dəstəkləyəcəkdi. O zaman Naxçıvanın muxtariyyətinin ləğvi Heydər Əliyevə görə gündəmə gəlmişdi.

Bes üstündən 33 il keçəndən sonra indiki "likvidatorlar" Naxçıvanın muxtariyyətini kimə və nəyə görə hədəfləyirlər?! Naxçıvanın muxtariyyətini ləğv etməyə çağırışlar edirdilər, mənəcə, ilk növbədə Azərbaycan-Türkiyə münasibətlərini hədəfə alırlar. Axı muxtariyyətin ilk hü-

quqi mənbəyi Qars müqaviləsidir ki, onun da altında Türkiyənin də imzası var, Türkiyə muxtariyyətin qaranlıqlarından biridir. Türkiyə ilə Azərbaycanın yeganə quru sərhədi olan 11 kilometr sahə məhz Naxçıvanın muxtar statusu sayəsində gerçək ola bilib. Naxçıvanın muxtar statusu olmasaydı, Sədərək-dəki həmin 11 kilometrlik birgə sərhədi yaratmağa heç bir əsas olmazdı. Rəhmətlik Atatürk bu 11 kilometr sərhədinə xeyli pul ödəməli olmuşdu, daha doğrusu, onu satın almışdı. Naxçıvanın muxtariyyətinə əsas qarant ölkə kimi Naxçıvanla birbaşa bağlılıq olsun deyə.

İndi Türkiyə Naxçıvanın muxtariyyətinin ləğvinə rahat şəkildə qəbul edərmidi? Məncə, yox.

Naxçıvanın muxtar statusunun ləğvi çağırışları anlaşılmaz və yolverilməzdir. Bu, ilk növbədə Naxçıvanın təhlükəsizlik məsələsidir, sonra Türkiyə-Azərbaycan qaradışlıq məsələsidir, üçüncü, Heydər Əliyevin siyasi irsinə hörmət məsələsidir. Heydər Əliyevin "Naxçıvanın muxtar statusu unikal məsələdir və ləğv oluna bilməz" sözlərinin

QHT-lərə yeni qadağa

Qeyri-hökumət təşkilatı tərəfindən xidmətlərin göstərilməsi və işlərin görülməsi qaydalarında dəyişiklik edilir. Sözügedən məsələ parlamentin son plenar iclasında müzakirəyə çıxarılan "Qeyri-hökumət təşkilatları (ictimai birliklər və fondlar) haqqında" Qanuna təklif edilən dəyişiklik layihəsində əksini tapıb.

Qüvvədə olan qanunvericiliyə əsasən, qeyri-hökumət təşkilatı tərəfindən malların satışından, xidmətlər göstərilməsindən, işlər görülməsindən daxilolmalar müqavilə əsasında həyata keçirilir. Xarici maliyyə mənbələri hesabına xidmətlərin göstərilməsi və ya işlərin görülməsi haqqında müqavilə qeydə alınması üçün qeyri-hökumət təşkilatı tərəfindən müvafiq icra hakimiyyəti orqanına təqdim olunur.

Layihəyə əsasən isə qeydiyyatla alınmamış xarici maliyyə mənbələri hesabına xidmətlərin göstərilməsi və ya işlərin görülməsi haqqında müqavilə üzrə bank əməliyyatları və hər hansı digər əməliyyatların aparılması mümkün olmayacaq.

Həmçinin müqavilə olmadan və ya qeydiyyatla alınmamış xarici maliyyə mənbələri hesabına xidmətlərin göstərilməsi və ya işlərin görülməsi haqqında müqavilə üzrə xidmətlər göstərən və ya işlər gören, yaxud bununla əlaqədar maliyyə vəsaiti və (və ya) başqa maddi formada vəsait qəbul edən qeyri-hökumət təşkilatı İnzibati Xətalara Məcəlləsinə əsasən məsuliyyət daşıyacaq.

Qanun layihəsi səsə qoyularaq ilk oxunuşda qəbul edilib.

altını cızaraq "likvidatorlara" xatırlatmaq istəyirəm. Naxçıvanın muxtariyyətini əsla ləğv etmək yox, onun muxtar statusuna sonradan müəyyən siyasi hədəflərlə bağlı əlavə edilmiş "dövlət" sözünü ləğv etmək barədə dü-

şünmək lazımdır. Naxçıvanın dəyişməz muxtar statusu onun heç də "muxtar dövlət" olması anlamına gəlməyə əsas verə bilməz. Dövlət içində ikinci dövlət olmaz".

□ **Əlibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Mavrlara qısqandlıq

Zamin HACI
 zaminhaci@gmail.com

Söz vaxtına çəkər, keçən ilin yayında dostlardan kimsə mənə FIFA reyting siyahısından bir hissənin fotosunu yollamışdı. Orada şanlı milli futbol komandamız 111-ci yerdə idi. Bizdən sonra Mavritaniya gəlirdi.

Əgər Mavritaniyanın mavrlar yaşayan ölkə, Otello-nun vətəni olduğunu, Afrikada bir ərəzi olduğunu bilirsənizsə, qəti yanılırsınız. Əlavə olaraq Mavritaniyanın 1 milyon kvadrat-kilometrdən çox sahəsinin 60 faizinin səhra, yerdə qalan 40 faizinin də ələ təxminən yarımsəhra olduğunu yazmalıyam. Bu boyda ərəzidə cəmi-cümü 4 milyon nə qədərse camaat qalır ("yaşayır" yazmaq bir az çətindir), hərçənd mənim kimi basırıq sevməyən adamlar üçün ideal yerdir, hər kvadrat-kilometrdə 3 adam güc-bəla ilə taparsan.

İnsan haqlarına-zada münasibətdə də tipik müsəlman dövlətidir, başınızı ağrıtmay istəmirəm. Bəs niyə Mavritaniya ilin-günün bu vaxtı yadıma düşdü? Tragikomik səbəbdən: istədim bilim qonşumuz siyahıda indi haradadır. Axdım FIFA reytingini, gördüm hazırda Mavritaniya 110-cudur, Azərbaycan isə 119-cu. Yəni ötən 1 il ərzində futbol başbilənlərimizin sayəsində Mavritaniya-dan da 9 pillə geri düşmüşük.

Vallah, halal olsun. Bunu heç kim bacarmazdı. Mavrların komandasını nəzərdə tuturam, aqlınıza başqa şey gəlməsin. Təsəvvür elə, Mavritaniyada paytaxt Nuakşot şəhərində cəmi 1 stadion tapmaq mümkündür, onu da Google peyk xəritəsində yekəldib baxanda görürsən otları çoxdan Günəş yandırır. Yəni camaat o qumun, daş-kəsəyin içində, təkəsi istidən deşilə-deşilə bizimkilərdən yaxşı oynayır. Bu yerdə elə Şekspirin həmin əsərindən, Yaqonun dilindən sitat gətirməliyik: "Geyinin xalət, hörmətli ata, Sizi talayılar siz yata-yata".

Öz milli şairimiz demişkən, "bəxti-mənhusimə bax, mən bu təmənnədə ikən" əziz oxucularımızdan Ruslan bəydən bir mesaj gəldi. (Deyəsən, milli futbolu ondan çox fikirləşən yoxdur, böyük ehtimalla Mavritaniya ilə yanaşı olduğumuz keçən ilki siyahını da mənə o yollamışdı). İndi isə bəy İmişlinin yerli futbol komandasına qoyulan baş məşqçi haqda xəbəri yana-yana mənə göndərüb, yazır ki, Xorxe Kaskilya adlı bu məşqçi son 9 ildə heç bir komandada 6 aydan artıq çalışa bilməyibdir: "Görəsən, bu həqiqətən Tərlan Əhmədov, Kamal Quliyevdən yaxşı məşqçidir, ya bunu karyerasından görüldüyü kimi, 6 ay işlətməyə gətiriblər?"

Zarafat üçün qeyd edim ki, İmişli də təxminən Mavritaniya kimi yerdir və orada camaat hələ futbol da oynayır-sa, buna şükür etməliyik. Bəlkə elə İmişli futbolçuları hesabına FIFA-da qabağa gedəcəyik. Seyidlərin cəddi köməyimiz olsun. (Aprəldə "Dünya çempionatı-2026" üçün seçmə mərhələsinin püşkü atılacaq və Azərbaycan Fransa ilə eyni qrupa düşəndə komandanın yarımmüdafiəçisi Emin Mahmudov elə bu cür söyləmişdi: "Fransa ilə oyunda bizə Allah kömək etməlidir". Tarixi təcrübəni nəzərə alan müdrik insandır).

Ancaq Xorxe müəllimi basa-basa gətirmək, doğrudan, kimə lazımdır, anlaşılmır. Bu adamın 2023-cü ildə işlədiyi axırıncı məşqçilik Portuqaliyanın 3-cü liqasında "Trofense" adlı klub üçün olubdur. Hətta orada da 4 aydan sonra qovublar. Həmin liqanın səviyyəsi haqda hər hansı fikir bildirmək istəmirəm, yalnız bir faktı bildirim ki, oradakı klublardan biri "Fatma" adlanır.

Xariciyə pul verirlər, özümüzünkülərə qıyırlar. Həmin xariciləri sonra qova da bilmirlər, böyük kompensasiyalar səbəbindən. Milçək şirəyə daraşan kimi, dünyada nə qədər işə yaramaz, tüfeyli, dələduz varsa axışır biz tərəfə. Bunu təkəcə obrazlı ifadə kimi yazmıram. İmişlidə şəhər zavodu var idi, axırı necə oldu, bilmirəm. Ümidvaram hələ zavodu şirinçay ələyib içməyiblər.

"Taşır" Şirkətlər Qrupunun rəhbəri Samvel Karapetyanın Ermənistan-da həbsi Avropa İttifaqına sərfəlidir. Bu fikri RT-yə müsahibəsində Qlobal Siyasət İnstitutunun baş elmi işçisi Corc Samueli deyib.

Samueli deyib ki, iş adamlarına qarşı ittihamlara Brüsselə müsbət baxılır, çünki o, İrəvanla Moskva arasında sıx iqtisadi əlaqələr yaratmağa çalışır və bu, Avropa İttifaqının maraqlarına zidd idi. "Həbs açıq şəkildə Ermənistanın baş naziri Paşinyanın Avropa İttifaqına rəğbət qazandırmağa və ənənəvi müttəfiqi Rusiyadan uzaqlaşmağa yönəlmiş söylərinə uyğundur", - ekspert bildirib.

ABŞ kəşfiyyatının keçmiş əməkdaşı Skott Ritter "Sputnik International"a bildirib ki, Karapetyanın həbsi və Erməni Apostol Kilsəsinə hücumlar ölkədəki daxili siyasi münaqişənin tərkib hissəsidir.

Onun sözlərinə görə, İrəvan Avropa İttifaqının təsiri altında Rusiyadan uzaqlaşmağa çalışıb və NATO-ya üzv olmaq imkanlarını müzakirə edib.

Öz növbəsində, "Əl-Farabi" Misir Strateji və Siyasi Araşdırmalar Mərkəzinin baş katibi Muxtar Qubaşi "RIA Novosti"-yə deyib ki, Karapetyan Ermənistanın ən böyük investoru kimi cəmiyyətdə ciddi cəkiyə malikdir və yəqin ki, hakimiyyəti narahat edən də budur.

Samvel Karapetyan həftəsonu bəyanat yayıb. Bəyanatda o ittihamları rədd edərək "biz məhkəmələri müstəqil edəcəyik" deyib. Azərbaycanın barəsində axtarış elan etdiyi biznesmen həbsdə xeyli günahsız gəncin olduğunu iddia edib və vəd edib ki "hüquqşünas komandası hər bir erməninin pozulmuş hüquqları uğrunda mübarizə aparmağa hazır olan müstəqil vəkilləri prosesə cəlb edəcək və bunun üçün lazım olan vəsaiti ayırmağa hazırdır. Tezliklə ədalət və ədalət bərpə olunacaq. Biz mübarizə aparacağıq. Davamı olacaq...", - deyərək müraciətdə bildirilir.

Samvel Karapetyan iyunun 18-də hakimiyyətin ələ keçirilməsinə açıq çağırışlar etmək ittihamı ilə İrəvanda iki ay müddətinə həbs edilib. Cinayət işi onun bir gün əvvəl Erməni Apostol Kilsəsinin müdafiəsi üçün açıq çıxışından sonra açıqlıb. Rusiya Xarici İşlər Nazirliyi bildirib ki, Moskva da Rusiya vətəndaşlığının daşıyan Karapetyan ətrafında vəziyyəti diqqətlə izləyir. Ekspertlərə görə, hazırda Moskva ilə İrəvan arasında müəyyən istiləşmə olduğundan, Rusiya tərəfi çox gü-

Kremlin İrəvanda həbsdəki adamı hakimiyyət iddiasında

Samvel Karapetyan bəyanat yaydı: "Biz mübarizə aparacağıq..."

man ki, ictimaiyyət qarşısında bu vəziyyətə ehtiyatlı reaksiya verəcək. Eyni zamanda yəqin ki, ictimai olmayan danışıqlar çərçivəsində bu mövzuya daha fəal toxunacaq.

Siyasi təhlilçi Sona Əliyeva hesab edir ki, Samvel Karapetyanın həbs müddəti uzadılacaq:

"Samvel Karapetyan uzun illər Rusiyada iqtisadi "qara qutu"lardan hesab olunub. Hətta bir müddət onun adı silah qaçaqmalçılığı və kriminal aləmdə bəzi erməni əsilli şəxslərin maliyyələşdirilməsi işində hallanırdı. Kreml zaman keçdikcə media vasitəsilə bu şəxsə ağı fəqir düzəltməyə çalışdı. Onu tapşırıq əsasında Rusiyadan Ermənistanla göndərdi. Amma onun fəaliyyəti və niyyəti çox güman ki, digər milyonçu Qaqik Sarukyan ələ verdi. Çünki bu iki şəxs arasında uzun müddətdir ki, iqtisadi ədavət və qeyri-sağlam rəqabət mövcuddur. Karapetyanın sürətlə İrəvanda siyasi dairələrə nüfuz etməyə çalışdı. Hətta Nikol Paşinyan əleyhinə bir sıra aksiyaları, mitingləri təşkil etdi. Daha sonra mediada öz pianı üçün xeyli vəsait xərclədi. Bu da Ermənistandakı ABŞ və Qərb kəşfiyyatının gözündən sonra açıqlıb. Rusiya Xarici İşlər Nazirliyi bildirib ki, Moskva da Rusiya vətəndaşlığının daşıyan Karapetyan ətrafında vəziyyəti diqqətlə izləyir. Ekspertlərə görə, hazırda Moskva ilə İrəvan arasında müəyyən istiləşmə olduğundan, Rusiya tərəfi çox gü-

gərə də Nikol Paşinyan 7 il yol gəlmiş DTK sədrini işdən çıxardı. Bütün bunlar onu göstərir ki, Kremlin İrəvanda hakimiyyət dəyişikliyi ilə bağlı növbəti planı suya düşdü. Samvel Karapetyanın həbs müddətinin uzadılacağı istisna deyil. Hazırda Ermənistanla kəşfiyyat döyüşündə Qərbin Rusiyadan bir addım öndə olduğunu son hadisələr bir daha sübut edir".

Politoloq Əli Orucov hesab edir ki, Rusiya Ermənistan-da seçki qabağı fəallaşaraq arsenalında olan bütün vasitə və alətlərdən istifadə etməkdədir: "Paşinyanın hakimiyyətdə qalması Moskva üçün müəyyən xoş olmayan ovqat yaradır və sistemli şəkildə onu öz kadrları ilə əvəzləməkdə qərarlı görünür. Ancaq problem ondadır ki, Paşinyan zəif olmasına baxmayaraq onu rusiyapərəst alternativləri-sabiq prezidentlər Köçəryan və Sərkisyan ondan qat-qat zəifdirlər. Cəmiyyətdə dayaqları yoxdur, özlərinə mənfi imic formalaşdırıblar. Ona görə Rusiya daha təsirli fiqurları meydana buraxıb. Erməni Apostol kilsəsi və rusiyalı iş adamı, "Taşır" Şirkətlər Qrupunun rəhbəri Çirkli pulların döviyyəsinə böyük qazanclar götürən Samvel Karapetyan baş plana gətirilib. Erməni Qriqoryan kilsəsi erməni xalqı və cəmiyyəti üzərində təsirə malikdir və əsrlər boyu erməni kimliyinin bir növ simvoluna, maraqlarının müdafiəçisinə çevrilib. Lakin kilsədə uzun müddət gizli saxlanılan neqativ hallar və katolikos ba-

redə ciddi kompromatların üzə çıxması Qaregeni çıxılmaz duruma saldı və onun üzərindən qurulan proyekt iflasa uğramaqdadır. Alternativ variant kimi mafioz iş adamı təşəbbüsə yiyələnməklə Paşinyana problem yaratmaq mexanizmləri işə salındı. Göründüyü kimi, artıq o da həbsdədir.

Paşinyan gələn ilin parlament seçkilərinə daha hazırlıqlı və təhlükəsiz getməyi planladığından hər nə varsa ona qarşı bir-bir sıradan çıxarılır. Təbii ki, Qərbin dəstəyini almaqla. Son dövrlər İrəvanın Moskva ilə münasibətləri də həlimləşir. Kremlə gələn basqıları və təhlükələri azaltmağa çalışır. Konfrontasiyadan qəti surətdə qaçır. Belə görünür ki, Taşurin rəhbəri sövdələşmələrin qurbanına çevrilir və onun iddialı bəyanatları əhəmiyyət kəsb etməyəcək. İndiki dövrdə də mən zənn etmirəm ki, Kreml öz forpostunda ciddi qarşılıqlı, xaos və toqquşmalarda maraqlı olsun. Paşinyan Bakı və Ankara ilə də kompromislərdə maraqlı ola bilər. Çünki onun taleyi hər iki paytaxtın münasibətlərindən bilavasitə asılıdır. Ona görə də Paşinyan Ankaraya səfəri və verdiyi mesajlar daha çox özünü qorumaq və dəstək almaq kimi də yozula bilər. Məncə, Karapetyan mövzusu artıq qapanmış mövzu da ola bilər. Bu proseslərin gedişi ilə də özünü açıq büruzə verəcək".

■ **Cavanşir ABBASLI,**
 "Yeni Müsavat"

yunun 13-də İsrailin hərbi hücumu ilə başlayan İsrail-İran münaqişəsi iyunun 24-də səhər saat 8-də iki dövlətin atəşkəs razılaşması ilə dayanıb. Bu barədə ilk olaraq İranın "Press TV" telekanalı məlumat yayıb. Bildirilib ki, İran tərəfindən Bakı vaxtı ilə 24 iyun səhər saat 08:00-dən atəşkəs qüvvəyə minib. ABŞ Prezidenti Donald Tramp daha əvvəl bəyan edib ki, İsrail və İran təxminən altı saat sonra atəşkəs sazişinin icrasına başlamaq üçün tam razılaşblar.

Donald Tramp özünün "Social Truth" sosial şəbəkəsində etdiyi paylaşımında Tehranın bölgədə sülh və harmoniyaya doğru irəliləmək istədiyini, İsrailin də eyni məqsədi olduğunu bildirib.

"Social Truth"-da etdiyi ikinci paylaşımında Tramp Qətər Əmirinə "bölgədə

bu günlərdə İran prezidenti faktiki olaraq meydanda tək qalıb.

Bəlkə də indiki durumda İranın xilas yolu Pezeşki-anın səlahiyyətlərinin artırılması və onun ölkədə əsas söz sahibinə çevrilməsi olardı, çünki ölkə prezidenti İran düşmənləri tərəfindən hədəfə alınan sima deyil.

Sülh zamanı gəldi - bəs qalib kimdir, məğlub kim?

Hərbi ekspertlərin fikrincə, İran bu qarşıdurmada ciddi texnoloji zərbələr alıb, həmçinin hərbi elitəsi ağır itkilər verib, İsrail isə...

sülh axtarışında etdiyi hər şey üçün" təşəkkür edib.

"Təbriklər dünya, sülh zamanıdır!", - Tramp üçüncü paylaşımında yazıb.

İsrailin baş naziri Benyamin Netanyahu'nun ofisi də İranla atəşkəs razılaşmasının əldə olduğunu rəsmən təsdiqləyib. İsrailin dövlət televiziyasının məlumatına görə, atəşkəs Qəterin vasitəçiliyi ilə əldə olunub.

İran və İsrail arasında atəşkəs razılaşmasının ardınca prosesin hansı məcrada davam edəcəyini demək elə də asan deyil. İran tərəf müharibənin qalibi olduğunu bəyan etsə də, İsrailin hücumları nəticəsində böyük itkilərə məruz qaldığı gerçəkdir. Ötən 12 gün ərzində İranın İsrailə, son günlərdə isə Suriya və Qəterdəki ABŞ obyektlərinə zərbələrinin elə də effektiv olmadığı iddiaları da var. Bu münaqişə günlərində bir gerçəklik də üzə çıxdı: İran Prezidenti Məsud Pezeşkiyan meydanı tək qalmışdı, ara-sıra XİN rəhbəri Əraqçinin görünməsinə nəzərə almasaq. Belə bir rəy yaranıb ki, radikalaların, mühafizəkar kəsimə aid şəxslərin, o cümlədən dini lider başda olmaqla, mollaların sığınacaqlarda gizləndiyi

İranın dövlət mediası-İslam Respublikası Radio və Televiziyası (İRİB) isə dünyanın səhər saatlarında yayımladığı bəyanatda İranla İsrail arasında əldə olunan atəşkəsi Tehranın "tam hərbi qələbəsi" kimi təqdim edib. Rəsmi açıqlamada bildirilir ki, SEPAH-ın ABŞ-ın Qəterdəki Əl-Udeyd hərbi bazasına endirdiyi raket zərbəsi "uğurlu olub" və bu əməliyyatın nəticəsi olaraq ABŞ tərəfinin atəşkəsə çağırdığı iddia olunub: "SEPAH-ın dəqiq və sarsıdıcı cavabından sonra düşmənin geri çəkilməkdən başqa çarəsi qalmadı. Atəşkəs İran xalqının tarixi müqavimətinin və hərbi zəfərin nəticəsidir".

İran Milli Təhlükəsizlik Şurası isə günün ikinci yarısı bəyanat yayıb: "Qələbəmiz İsraili birtərəfli qaydada məğlubiyyətini etiraf etməyə və hücumları dayandırmağa məcbur etdi".

İran Atom Enerjisi Təşkilatının rəhbəri Məhəmməd İslami isə ABŞ-ın hücumundan sonra nüvə obyektlərindəki vəziyyətlə bağlı açıqlama verib. İslami nüvə işi prosesində hər hansı bir axsadan qaçmaq üçün planlar qurduqlarını bildirib. Lazımi hazırlıqları gördüklərini

bildirən İslami hazırda dəyən ziyanın qiymətləndirilməsini apardıqlarını qeyd edib.

O, təmir hazırlıqlarının əvvəlcədən nəzərdə tutulduğunu bildirib: "Planımız istehsal və xidmət prosesində hər hansı bir fasilənin qarşısını almaqdır".

Hərbi ekspertlərin fikrincə isə İran bu qarşıdurmada ciddi texnoloji və kəşfiyyat zərbələri də alıb, həmçinin hərbi elitəsi ağır itkilərə uğrayıb. HHM sisteminin isə biabırçı durumda olduğu, ya da ümumiyyətlə, heç olmadığı hər kəsə belli olub. İran bir açıq qapıdır və hər kəs oraya fəzadan daxil olub, istədiyini edə bilərmiş.

Bu baxımdan, İRİB-in qələbə elanları daha çox daxili ictimaiyyəti sakitləşdirməyə hesablanmış təbliğat mövqeyi kimi qiymətləndirilir.

Politoloq Elxan Şahinoğlu bildirib ki, İsrail İranla münaqişəni 14 günə bitirəcəyini bəyan etmişdi. Müharibə bundan iki gün əvvəl bitdi: "Müharibə iştirakçılarından hər biri qələbə qazandığını bildirir. İsrail və ABŞ hava zərbələri nəticəsində İranın uranı zənginləşdirmək imkanlarını yox etdiklərini, İran isə İsrailə və ABŞ-a layiqli cavab

verdiyini bildirir. Halbuki İsrail və ABŞ-ın raket zərbələrinə və verilən itkilərə İranın cavabı adekvat olmadı. Doğrudur, İran raketləri İsrailin haqqında çox danışılan "Dəmir dəbilqə" havadan müdafiə sistemini yardı, şəhərlərə zərbələr dəydi. Ancaq İsrail nə qədər iranlı generalı və hərbcini öldürdü, İran nə qədərini? ABŞ İranın nüvə mərkəzlərinə dağıdıcı zərbələr vurdu, İran Qasım Süleymani olayında olduğu kimi, ABŞ-ı əvvəlcədən xəbərdar edərək boşaldılan hərbi bazasına raket atdı, onun da əksər hissəsi havada vuruldu. ABŞ Prezidenti Donald Trampın buna görə İrana minnətdar olması Tehranın aşağılanması anlamına gəlir. Buna baxmayaraq, İrandakı rejim müharibənin nəticələrini cəmiyyətə qələbə kimi təqdim etməyə çalışacaq. Halbuki İran vətəndaşlarının beynlərində sualların sayı artıb".

Politoloq hesab edir ki, İsrail pandoranın qutusu- nu açıb. "İsrail-İran müharibəsi heç zaman olmaz" hekayəsi qüvvəsini itirib: "Münaqişə bitdi, ancaq İsrail və ABŞ İranı nəzarətdə saxlayacaq. Tel-Əviv və Vaşinqton İranın yenidən uranı zənginləşdirməsindən şüb-

hələnərlərsə, qonşu ölkəyə yenidən zərbələr endirəcəklər. İsrail üçün müharibənin bir günü yüz milyonlarla dollara başa gəlirdi. 12 günlük müharibənin hesabı bir neçə milyardı keçib. İsrail xərclərini bərpa edəcək, ABŞ da, həmişəki kimi, müttəfiqinə yardım əlini uzadaq. Bəs İran itkilərini necə bərpa edəcək - əsas sual budur. İrana bombalanan mərkəzləri bərpa etmək üçün heç bir ölkə, hətta tərəfdaşları olan Rusiya və Çin havayı pul verməyəcəklər. İran sanksiyalar altındadır. İranın yeganə alternativini satdığı neftin pulunu bərpaya yönəltməkdir. Ancaq bu halda İran vətəndaşlarının sosial problemlərinin həlli arxa plana keçəcək, bu isə insanların haqlı narazılığa səbəb olacaq. Onsuz da müharibəyə qədər də İran iqtisadiyyatı ağır günlərini yaşayırdı, indi isə bu ölkəyə daha çox maliyyə resursları tələb olunacaq.

ABŞ və İsrail birinci məqsədlərinə çatdıqlarını bəyan ediblər, yəni İranın uranı zənginləşdirmək mərkəzləri yararsız hala düşüb, ancaq ikinci məqsədlərinə, yəni rejim dəyişikliyinə nail olmadılar. Bunun üçün daha uzun müddət lazımdır".

E.Şahinoğlunun sözlərinə görə, İrandakı rejim öz varlığını qorumaq istəyirsə, daxili və xarici siyasətini ciddi şəkildə korrekt etməlidir: "Buna ümid azdır. Çünki İranda islahatların genişlənməsi rejimin dəyişməsi anlamına gəlir. Mühafizəkarlar buna getməzlər".

Siyasi şərhçi Asif Nərimanlı bildirdi ki, müharibənin iki tərəfdən birinin geri çəkilməsi halında bitməsi mümkün görünürdü, bu razılaşmadan hər iki tərəf özünü "qalib" hesab edir: "Vaşinqton və Tel-Əviv məqsədlərinə nail olduqlarını İranın nüvə proqramını məhv etdiklərini deyir. İran ABŞ və İsrail qarşısında dirəniş göstərdiyini, təslim olmadığını bəyan edir. Əslində hər iki tərəf qazandığı kimi, itirdi də. İranın zəifliyi ortaya çıxdı, "toxunulmazlıq" iddiaları alt-üst oldu. Bu zəiflik təkəcə daxilə

yox, bölgədə İran rejiminin mövqelərinə ciddi təsir edəcək. Lakin ABŞ-İsrail cəbhəsinin İran rejimini tam təslimə məcbur edə bilmədiyi də ortadadır: nüvə potensialını tam məhv etdikləri hələ də mübahisəlidir; rejimi dəyişdirmək (cari məqsədin bu olmadığı, yaxud qısa müddətdə bunun mümkünsüz olduğu məlumdur) iddiaları reallaşmadı;

ABŞ-ın da qısamüddətli olsa belə qoşulduğu müharibədə təslim olmayan İran rejiminin dayanacağını demək çətin, əksinə, bundan geniş təbliğatda istifadə edəcəyi, xüsusilə "müqavimət oxu" adlandırdığı coğrafiyada mövqelərini bərpa etməyə çalışacağı istisna edilməməlidir".

Beləliklə, İran ətrafında hadisələr sürətlə dəyişməkdədir. "Reuters" beş mənbəyə istinadən xəbər verir ki, İranın ali dini lideri Əli Xamneyi tərəfindən iki il əvvəl onun varisini təyin etmək üçün təyin edilmiş üç nəfərdən ibarət komitə son günlər öz işini sürətləndirib.

Hazırda müzakirə olunan iki əsas namizəd Xamneyinin 56 yaşlı oğlu Müctəbə Xamneyi və İslam İnqilabının banisinin nəvəsi Həsən Xomeynidir.

Siyasi və sosial məhdudiyyətlərin yumşaldılmasını müdafiə edən islahatçı qanadla yaxından əlaqəli olan Xomeyni keçmişinə görə yüksək səviyyəli din xadimləri və SEPAH tərəfindən hörmətlə qarşılanı.

Müctəbə Xamneyi isə əksinə, atasının müxəlifəti sıxışdırmaq və İranın düşmənlərinə qarşı sərt mövqe nümayiş etdirməklə bağlı xəttini izləyib. "Bununla belə, mənbələr bildiriblər ki, hələlik heç bir qərar verilməyib: namizədlər dəyişə bilər və son söz hələ də hazırkı liderin olacaq", - "Reuters" qeyd edib.

Bundan əvvəl "New York Times" xəbər vermişdi ki, Ayətullah Xamneyi də mümkün varislər kimi üç namizəd seçib, baxmayaraq ki, onların arasında oğlu Müctəbə yoxdur...

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Sabah - iyun ayının 26-da Azərbaycanda Məhərrəm ayı başlayır. Bu il Aşura günü iyulun 5-nə təsadüf edir. “Yeni Müsavat” xəbər verir ki, Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin Qazilər Şurasının bununla bağlı yaydığı fətvada Kərbəla şəhidlərinin xatirəsinə keçiriləcək qanvermə aksiyasında fəal iştiraka çağırır. Həmin məkanların ünvanları Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin rəsmi veb sahifəsində yerləşdiriləcək.

Qazilər Şurası dindarlara bir daha xatırladır ki, Məhərrəm və Səfər aylarında 60 gün ərzində keçirilən təziyə mərasimləri, xüsusilə Tasua və Aşura əzadarlığı zamanı müxtəlif alətlərlə bədəne xəsarət yetirmək, qan çıxarmaq, qurşağadək soyunaraq sinə vurmaq və s. dinimizə görə qəbul edilməz olduğunu xatırladı. Həmçinin QMI Qazilər Şurası təziyə mərasimləri zamanı milli-mənəvi dəyərləri-

Bəs Kərbəla döyüşü niyə baş verdi? Hicrətin 61-ci ilində (Miladi 680), Məhərrəmin 10-da - Aşura günü baş verən bu hadisədə Allah Rəsulunun (s) sevimli nəvəsi İmam Hüseyin (ə) və onun 72 nəfərlik silahdaşı, ailəsi ilə birlikdə şəhid edildi. Döyüş Əməvi xəlifəsi Yezidin Hüseyindən zorla biət almaq istəməsinə qarşı İmamın haqq və ədalət uğrunda duruşu ilə baş verdi. Yezidin açıq-aşkar dini dəyərləri

Sabah Məhərrəmlik başlayır - nələr vacibdir?

Bu ayda döyüşmək haram sayılıb, sülh və əmin-amanlıq təşviq olunub

mizə və dövlətçilik ənənələri-mizə xələl gətirən şüarların səsləndirilməsi, dövlət simvollarına uyğun olmayan atributların istifadəsi, küçə yürüşləri və ictimai asayişin pozulması yolverilməz olduğunu xatırladı. Məhərrəmlik təzyidarlığı niyə vacibdir. Əvvəlki illərdə xüsusilə İranın təsiri ilə bu mərasimlərdə aydın şəkildə hiss olunurdu. İndi daha sivil və qaydalara uyğun keçirilir.

Qeyd edək ki, Məhərrəm ayı, Hicri-qəməri təqvimin ilk ayıdır və Qurani-Kərimdə adıçəkilən dörd “haram ay”dan biridir (Tövbə surəsi, 36-cı ay). Bu ayda döyüşmək haram sayılıb, sülh və əmin-amanlıq təşviq olunub. Lakin məhz bu ayda - tarixdə misli görünməmiş bir zülm baş vermişdir: Kərbəla faciəsi. Rəvayətlərdə bu ay “Allahın ayı” adlandırılır. (İmam Rza (ə), “Uyun Əxbari”-Rza”) Aşura günü - yeni Məhərrəmin 10-u - bir çox peyğəmbərlərin xilas günü sayılır. (Nuhun gəmisi quruya çıxmış, Musa Fironun zulmündən qurtulmuş və s.) Sünni fiqhinə görə bu gün oruc tutmaq savabdır. Şiə məzhəbində isə bu gün İmam Hüseyin (ə) şəhadəti xatırlanaraq yas saxlanılır. Bu ayda edilən ibadətlər, ehsan və əməllər daha fəzilətli sayılır.

ləri tapdalayan bir zalım olması ilə bağlı idi. Hüseyin (ə) buyurdu: “Mən Yezid kimi bir adama heç vaxt biət etmə-rəm”. İmam Hüseyin məqsədi hakimiyyət yox, dinin təhrif olunmasının qarşısını almaq idi. Kufə əhalisi İmama 18 mindən çox məktub yazaraq onu Kufəyə dəvət etsə də, sonradan Yezid tərəfdarlarının təzyiqi ilə ona xəyanət etdilər. Kərbəla döyüşünün ən acı məqamları isə 6 aylıq Əli Əsgərin oxla vurulması, qardaşı Əbülfezl Abbasın əlləri kəsilərək şəhid olması, İmam Hüseyin başının bədənindən ayrılması, Əhli-Beyt qadınlarının əsir alınıb Şama aparılması oldu.

Kərbəla, sadəcə, bir döyüş deyil, insanlıq tarixinə yazılmış ilahi bir dərsdir. Ədalət və haqq yolunda fədakarlıq edən Hüseyin (ə) canı, övladları və dostları ilə haqqı uca tutdu. O, zülm qarşısında səsiz qalmağın özünün zülm olduğunu göstərdi. Hüseyin (ə) şəhadəti şəhidliyin ali mərtəbə olduğunu təsdiqlədi. Hər əsrdə bu faciə insanların vicdanına toxunaraq onları düşünməyə vadar edir.

İmam Hüseyin (ə) Məkkədən çıxarkən buyurdu: “Mən nə fitnə, nə də təkəbbür üçün çıxmışam. Mən cəddimin ümmətinə islahat gətirmək, yaxşılıqları əmr, pislilik-

dən çəkəndirmək üçün yola çıxmışam”. Bu məktəb bir məzhəbin deyil, bütün beşəriyyətin mənəviyyat və azadlıq platformasıdır. Məhərrəm ayı və onun zirvəsi olan Aşura günü - İslam tarixində döyüş nöqtəsidir. Kərbəla faciəsi hüznə yanaşı, dərs, çağırış və vəzifədir. İmam Hüseyin (ə) duruşu göstərdi ki, haqq yolunda dayanmaq çətin olsa da, səssizlik zülmün davamıdır. Bu məktəb yaşamaqdır, çünki bu məktəb insanlığın özüdür.

Dini məsələlər üzrə mütəxəssis, araşdırmaçı jurnalist Rəsul Mirhəşimli qeyd edir ki, Hindistan milli-azadlıq hərəkatının lideri Mahatma Qandinin xalqına müraciətində də Hz.Hüseyin-nin yolunu seçmək tövsiyəsi var: “Kərbəla hadisələri ilə bağlı danışanlar bəzən bunu yalnız şiə məzhəbindən olan müsəlmanların matəm günləri kimi təqdim etməyə çalışır. Halbuki Qurani-Kərimdə Əhli-Beyti sevmək Allahın bütün müsəlmanlara buyruğudur. Bundan əlavə, Hz.Hüseyin Cənnət gənclərinin rəhbəri olaraq, bütün müsəlmanlar tərəfindən qəbul edilən şəxsiyyətdir. Əhli-sünnə məzhəblərindən birinin qurucusu Əbu Həniyənin (r.a) dediyi kimi: “Biz Bədrdə Muhəmmədi, Kərbəlada Hüseyiniyə”.

Dini sahə üzrə mütəxəssis, araşdırmaçı jurnalist Kənan Rövşənoğlunun da mövzu ilə bağlı fikirləri diqqət çəkir: “Hicri 61-ci ildə baş verən bu hadisə müsəlmanlar arasında böyük hüzn və qəzəbə səbəb olur. Bəzi hədislərdə Peyğəmbərin (s) nəvəsi Hüseyin (ə) amansızlıqla qətlə yetiriləcəyi barədə öncədən xəbər verilməsi insanlar arasında daha çox kədərə səbəb olur. O zaman yaşlı səhabələr İraqa gedərək Kərbəla çölündə Peyğəmbər (s) nəvəsinə yas tutur, matəm keçirirlər. Bu hadisə Əməvi sülaləsinə qarşı ciddi etirazlara səbəb olur. Bir il sonra Mədinə və daha sonra Məkkə şəhərlərində üsyan və etirazlar baş verir. Nəticədə xəlifənin orduları Mədinə və Məkkə kimi müqəddəs şəhərlərə hücum edir. Həmçinin İraqda Muxtarın üsyanı baş verir, Əməvi sülaləsi ciddi zərbələr alır.

İmam Hüseyin (ə) köməksiz vəziyyətdə 100-ə yaxın adamı ilə birlikdə böyük bir ordu tərəfindən qətlə yetirilməsi, Peyğəmbər ailəsinin əsir alınaraq saraya aparılması böyük kədərə və eyni zamanda nifrətə səbəb olur. Sonrakı illərdə insanlar hər il Aşura - Məhərrəm günlərində, həmçinin Aşuranın 40-cı günü Kərbəlaya gedərək yas saxlayır. Tarixdə İmam Hü-

Müsəlman ölkələri bu tələbimizi dəstəklədi

Ermenistan dağıtdığı dini-mədəni abidələrə görə də kompensasiya verməlidir

İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının (İƏT) Nazirlər Şurasının İstanbul şəhərində keçirilən 51-ci sessiyası öz işini başa vurub. Sessiya zamanı 5 qətnamə qəbul olunub.

Həmin qətnamələrdən biri - “Ermenistan Respublikasının Azərbaycan Respublikasına qarşı təcavüzü nəticəsində Azərbaycan Respublikasının ərazilərində İslam dininə aid tarixi və mədəni abidələrin və izlərin dağıdılması və təhqir olunması” adlı qətnamədə keçmiş işğal dövründə Ermənistan tərəfindən Azərbaycan ərazilərində İslam mədəni irs nümunələrinə qarşı törədilən vandalizm aktları qətiyyətlə pislənir və Ermənistanın bu cinayətlərinə görə Azərbaycanın irəli sürdüyü tələblər dəstəklənir.

“İşğal dövründə Azərbaycan tarixinə vurulan ziyanı görə kompensasiya ödəniləcək və ermənilər öz səhvlərini etiraf edəcəkdir”.

AMEA Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunun şöbə müdiri, fəlsəfə doktoru Faiq Ələkbərli “Bakı-Xəbər”ə şərhində bildirdi ki, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının 51-ci sessiyasında Azərbaycanla bağlı qəbul olunan qətnamələrdə vaxtilə Azərbaycan torpaqları ermənilər tərəfindən işğal olunan Ermenistanın təcavüzkar siyasət yürütdüyü pislənir. Xüsusilə Ermənistanın Azərbaycan torpaqlarını işğal etdiyi dövrdə İslam mədəniyyəti, tarixi abidələrinin dağıdılması pislənir: “Bu, həqiqəti əks etdirən bir məsələdir. Məlumdur ki, Ermənistan yalnız sovet dövründə deyil, torpaqlarımız işğal altında olan zaman belə milli-mənəvi abidələrimizi ya mənimşəyib, ya da məhv edib. Əslində sovet dövründə Ermənistan bu işi gizli şəkildə edib. Ancaq torpaqlarımızın bir qismini işğal altında saxladığı zaman bu problem pik səviyyədə idi. Ermənilər mənimşəyə bildiklərini özününküləşdirməyə çalışdılar, digər abidələrimizi məhv etdilər. Bu səbəbdən də İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının erməni vandalizmi ilə bağlı qətnamə qəbul etməsi təqdirəlayiq haldır. Məlum məsələ ilə bağlı Ermənistan hökumətinin təminat ödəməsi gözlənilir. Yeni indiki Ermənistan hakimiyyəti bunu daha normal qəbul edib, kompensasiya ödəyə bilər. Paşinyan özündən əvvəlki hökumətin işğalçılıq siyasətini pisləyirsə, o zaman onlar Azərbaycanın tarixi, milli, islam abidələrinə vurduğu ziyanı ödəməli, Azərbaycan tərəfinin haqlı tələbi qarşısında müvafiq addımlar atmalıdır. Ehtimal olunur ki, işğal dövründə Azərbaycan tarixinə vurulan ziyanı görə kompensasiya ödəniləcək və ermənilər öz səhvlərini etiraf edəcəkdir”.

□ “Yeni Müsavat”

seyne (ə) ilk matəm mərasimi şəhadətindən 40 gün sonra səhabə Cabir ibn Abdullah Ənsari tərəfindən keçirilir. Buna görə də hər il İmam Hüseyin şəhadətinin 40-cı gününü böyük izdihamla qeyd olunur. Ancaq həm Əməvilər dövründə, həm də daha sonra Abbasilər dövründə İmam Hüseyne (ə) yas saxlamaq, qəbrinin ziyarəti asan olmayıb. Hətta hakimiyyəti “Əli övladlarının qisası” şüarı ilə ələ keçirən Abbasi xəlifələri Aşura və Məhərrəmlik mərasimlərini özlərinə qarşı təhlükə olaraq görüb. Abbasi xəlifələri bir neçə dəfə Kərbəlada İmam Hü-

seyin (ə) məzarını dağıtdırıb. Ancaq hər dəfə xalq siyasi hakimiyyətlərə rəğmən Kərbəlanı, ziyarəti və əza məclislərini qoruyub saxlayıb. Kərbəla hadisəsi yazıya alınmış tarixdir. Bu hadisə barədə çoxlu sayda yazılı mənbələr, tarixi əsərlər mövcuddur. Eyni zamanda bu hadisə İslam tarixində xüsusi iz qoyan və qoymaqda davam edən hadisədir. Əhli-Beytə, İmam Hüseyin (ə) sevgi islam aləmində dərin iz qoyub, bir çox məktəblərin təsəvvüf cərəyanlarında ana xəttə çevrilib”.

□ **Afaq MİRAYIQ,**
“Yeni Müsavat”

Məktəblilər arasında Dubayda keçirilən FISO olimpiadasının beynəlxalq sertifikatlı olmadığı məlum olub. Bu iddia ilə riyaziyyatçı alim, valideyn Vəfa Məmmədova çıxış edib.

Valideyn deyir ki, övladı əvvəlcə Azərbaycanda keçirilən FISO adlı olimpiadada gümüş medal qazanıb. Daha sonra onlara Dubayda keçiriləcək eyniadlı beynəlxalq riyaziyyat olimpiadasına qoşulmaq təklif olunub. Valideyn yarışmaya qatılmaq üçün "Global Olimpiad Center" adlı təhsil mərkəzinə 5000 manat məbləğində vəsait ödəyib.

Lakin sonra başqa məqamlar üzə çıxıb. Valideyn Vəfa Məmmədova bu olimpiadanın beynəlxalq statuslu olmadığını, gələcəkdə şagirdə heç bir faydası olmayacağını öyrəndiyini bildirib. Valideyn həmçinin təşkilatçılıq məsələlərində nöqsanların olduğunu və testlərin doğru tərtib olunmadığını iddia edir. Onun sözlərinə görə, həmin olimpiadaya Azərbaycandan təxminən 200-ə yaxın şagird və onların valideynləri qatılıb.

"Global Olimpiad Center" mərkəzinin direktoru Xəyal İbrahimzadə açıqlamasında ittihamların əsassız olduğunu bildirib: "FISO beynəlxalq yarışması Dubayda 13-17 iyul tarixlərində keçirilməli idi. Ölkə mərhələsində medal əldə edənlər finala vəsiqə qazanmışdılar. Ötən il olduğu kimi, bu il də final Dubayda və Koreyada keçirilirdi. Biz valideynlərlə görüşüb onlara bütün prosesi, o cümlədən ödənişlə bağlı ətraflı izahı vermişdik. Finala getmək isə könüllü idi, Vəfa xanım da həmin valideynlərdən biri idi. Ayın 13-də biz hava limanında olarkən İsrailin İrani bombalamasına görə uçuşlar dayandırıldı. Bütün ölkələr ayın 13-də orada olsa da, biz gedə bilmədik. Ayın 14-də imtahan olmalı idi, biz təşkilatçıdan xahiş etdik ki, bizə görə yarış bir gün sonraya 15-nə dəyişsinlər. Uçuşlar bərpa olundandan

sonra biz Dubaya uçuşduq. Lakin ölkələrin çoxu 15-i iştirak etmişdi. Təşkilatçıdan xahiş etdik ki, ayın 16-da mükafatlandırılma olan günü bizim uşaqlar üçün həm də yarış keçirilsin. 3 günə olacaq prosesi 1 günə sığışdırdıq".

Direktor qeyd edib ki, əgər sərhədləri dünya ölkələri tərəfindən tanınan ən azı 3 ölkə iştirak edirsə, bu, beynəlxalq yarışma sayılır: "Burada isə 14 ölkə - Türkiyə, Rusiya, Vyetnam, Çin, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Malayziya, Bolqarıstan və s.-dən nümayəndələr iştirak edib. FISO-nun tərəfdaş ölkələri arasında, ümumiyyətlə, Avropa ölkələri yoxdur. Azərbaycan kimi ölkələrdən şagirdlərin beynəlxalq universitetlərə qəbul almağı üçün beynəlxalq yarışlardan, olimpiadalardan mükafatlar daha çox şans deməkdir. FISO isə olimpiada deyil, beynəlxalq yarışdır. Biz həmin valideynə deməmişik ki, FISO nəticəsi hər hansı universitetə qəbul verir. Bu, sadəcə, üstünlük qazandırır. FISO-nun sayında 40-a yaxın ölkənin qoşulması ilə bağlı məlumat var və hər ölkə turunda nə qədər iştirakçı olduğu, neçə nəfərin qalib olması ilə bağlı məlumatlar yer alıb. Həmin valideynin ittihamları əsassızdır, arxasında kimlərsə dayanır, şər-böhtandır".

X.İbrahimzadə həmçinin əlavə edib ki, sözügedən məsələ ilə əlaqədar hüquq-mühafizə orqanlarına müraciət olunub. ("Qafqazinfo.az")

Təhsil eksperti Kamran Əsədov "Yeni Məşavət"ə açıqlamasında bildirdi ki, bunlar beynəlxalq səviyyəli olimpiadalar deyil. İştirakçıların və qaliblərin sayı həddən artıq çox olur. Təsdiq edilmiş olimpiadalarda 1-ci, 2-ci, 3-cü yerlər, hər yer üçün 2-3 qalib se-

Azərbaycan məktəblilərinin Dubayda başına gələnələr

Valideynlərin pul ödəyib övladlarını göndərdiyi olimpiada nə rəsmi tanınır, nə də universitet qəbuluna hüquq verir

çilə bilər, amma FISO kimi yarışmalarda dünyanın müxtəlif ölkələrindən qaliblərin və qızıl medalçıların sayı 500-600 nəfərdir. Belə yarışmalar heç bir indeksdə yoxdur, sertifikat versə belə, hüquqi qüvvə daşımır. Belə olan halda valideynlər özlərini aldanmış hiss edirlər.

Qeyd edək ki, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2019-cu il 20 may tarixli 229 nömrəli Qərarına uyğun olaraq, beynəlxalq və respublika fənn olimpiadalarının,

beynəlxalq müsabiqələrin və yarışların qalibləri ali təhsil müəssisələrinə müsabiqədənə qəbul olunurlar.

Məktəblilərin beynəlxalq fənn olimpiadalarında daha uğurlu çıxışının təmin edilməsi məqsədilə Elm və Təhsil Nazirliyinin müvafiq əmrinə əsasən, beynəlxalq olimpiadalara hazırlıq mərkəzləri yaradılıb və fəaliyyətə başlayıb. Belə ki, 5 müxtəlif fənn və yaş qrupları üzrə 300-dən çox şagird həmin mərkəzlərdə olimpiadalara hazırlıq prose-

sine qoşulur. Bu mərkəzlərdə şagirdlərin nəzəri və praktiki hazırlıqlarının təmin edilməsi üçün orta və ali məktəblərdən mütəxəssislər dəvət olunur, eyni zamanda əcnəbi mütəxəssislərin dəstəyi ilə hazırlıqlar aparılır.

Hazırlıq mərkəzlərinə istedadlı şagirdlərin cəlb edilməsi və onlarla uzunmüddətli çalışma imkanının olması məqsədilə aşağı sinif şagirdləri (VI-VII sinif) arasında fənn müsabiqələri keçirilir. Həmin fənn müsabiqələrinin

nəticələrinə əsasən, hər fənn üzrə qalib olan 30-a yaxın şagird mərkəzlərə dəvət edilir.

992-ci ildən günümüzədək Azərbaycan məktəbliləri iştirak etdikləri müxtəlif beynəlxalq fənn olimpiadalarında 58 qızıl, 207 gümüş və 475 bürünc medal olmaqla ümumilikdə 740 medal qazanıblar. Son 5 ildə isə məktəblilərimiz 23 qızıl, 82 gümüş və 175 bürünc medal olmaqla ümumilikdə 280 medal qazanıblar.

■ Nigar HƏSƏNLİ, "Yeni Məşavət"

Nazir müəllimlərə söz verdi

Emin Əmrullayev: "Bəzi testlər arasında ciddi çətinlik fərqləri müəyyənləşərsə..."

"Müəllimlərin sertifikatlaşdırılması prosesi başa çatdıqdan sonra bütün apelyasiya müraciətlərinə baxılacaq. Əgər təhlillər zamanı ciddi fərqlər olduğunu görsək, müəyyən qərarlar verə bilirik". Bunu jurnalistlərə müsahibəsində elm və təhsil naziri Emin Əmrullayev deyib.

Nazir sualların çətin olması iddialarına belə cavab verib: "İmtahanlarla bağlı hər zaman sual çətinliyi məsələsi gündəmə gəlir. Amma sualların nə

dərəcədə çətin olduğunu müəyyən etmək üçün ayrı-ayrı fikirlərə yox, bu çətinliyi ölçən rəsmi cədvəllərə baxmaq lazımdır. Müxtəlif illərdə fərqli testlər təqdim edirik. Testlər eyni olmadıqdan çətinlik səviyyəsində müəyyən fərqlər ola bilər. Hazırda testlərin təkrar yoxlanılması prosesi aparılır. Məqsəd obyektiv təhlildir. Əgər aparılan təhlillər nəticəsində bəzi testlər arasında ciddi çətinlik fərqləri müəyyənləşərsə, o zaman müvafiq qərarlar verilə bilər".

Nazir qeyd edib ki, müəllimlərin işə qəbul (MİQ) imtahanlarının dəqiq tarixi ilə bağlı açıqlama veriləcək: "Ümumilikdə MİQ imtahanlarının iyul ayında keçirilməsi nəzərdə tutulub".

Nazir onu da deyib ki, ali təhsil müəssisələrinə qəbul imtahanlarının keyfiyyəti Elm və Təhsil Nazirliyini qane

edir. O bildirib ki, daim Dövlət imtahan Mərkəzi ilə əməkdaşlıq edilir: "Sualların çətinliyi ilə bağlı hər zaman fərqli rəylər olur. Çətin sual o zaman olur ki, onu bilmərsən. Bütün hallarda hər zaman təhlillərimiz olur".

Xaricdə təhsil proqramına gəlincə, nazir deyib ki, 2025-2026-cı tədris ili üzrə xaricdə təhsil proqramına 1000-dən çox müraciət daxil olub. Nazir qeyd edib ki, 300-dən artıq azərbaycanlı gəncin dünyanın ən yaxşı on universitetində təhsil alması çox möhtəşəm və Azərbaycan üçün olduqca vacibdir.

Emin Əmrullayev əlavə edib ki, həmin tələbələrin təhsillərini başa vurduqdan sonra Vətənə qayıtmaları da xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Nazir onu da deyib ki, məktəbli formalarının dəyişməsi Nazirlər Kabinetinin qərarı ilə olur. O bildirib ki, bununla bağlı qərar yoxdur: "Mərkəzləşmiş formada dəyişiklik nəzərdə tutulmayıb".

Nazirin dediyinə görə, bölgələrdə lisey və gimnaziyaların sayının artırılması planlaşdırılır. Onun sözlərinə görə, bu il bölgələrdə yeni liseylər yaradılacaq: "Azərbaycanda təxminən 30-dan çox lisey və gimnaziya fəaliyyət göstərir. Bəzi bölgələrimizdə tarix boyu lisey olmayıb. Biz xüsusilə həmin regionlarda lisey və gimnaziyaların olmasına çalışırıq".

Nazir bildirib ki, fizika, riyaziyyat, informatika, həmçinin kimya və biologiya təməyüllü lisey modelləri özünü kifayət qədər doğruldub: "Sumqayıt və Mingəçevirdə istedadlı uşaqlarla işləməkdə ixtisaslaşan xüsusi məktəblər var. Bu məktəblərdə məzmunu bir az da dərinləşdirməliyik. Çünki istedadlı uşaqları ali təhsil müəssisələrinə qəbul imtahanları çərçivəsində məhdudlaşdırmamalıyıq. Onların hər birinin potensialı daha çox elmi yükü götürməyə qadirdir".

■ "Yeni Məşavət"

ABŞ-ın Bakıdakı Müstəqillik Günü qəbulu təxirə salınıb. Bu barədə ABŞ-ın Azərbaycandakı səfirliyi məlumat yayıb. “27 iyun 2025-ci il cümə gününə planlaşdırılan ABŞ Müstəqillik Günü qəbulunun bölgədəki son hadisələrə görə təxirə salındığını təəssüflə bildiririk”, - məlumatda qeyd edilib.

ABŞ hüquq-mühafizə orqanları İranın nüvə obyektlərinin bombalanmasından sonra ölkə daxilində təhlükəsizliyi gücləndirib.

Dünyadakı bütün amerikalılara göndərilən və Dövlət Departamentinin saytında yerləşdirilən xəbərdarlıqda xaricdəki bütün ABŞ vətəndaşları ehtiyatlı olmağa çağırılıb. ABŞ-ın Bağdaddakı səfirliyi və Ərbildəki konsulluğu təxliyəni davam etdirir.

Qeyd edək ki, Azərbaycandakı ABŞ səfirliyində müavin vəzifəsini icra edən Mark Hernandes və səfirliyin bir qrup əməkdaşı ötən həftəsonu Azərbaycanın cənubunda yerləşən Astara sərhəd-keçid məntəqəsinə gedib. Bu barədə

ABŞ-ın Azərbaycandakı səfirliyinin sosial şəbəkədəki səhifəsində məlumat verilib.

Səfirliyin bəyanatında deyildi: “ABŞ səfirliyi ABŞ vətəndaşlarının ölkəyə daxil olmasında Azərbaycanın davamlı dəstəyini yüksək qiymətləndirir. Amerikalıların təhlükəsizliyi və onların ölkəyə təhlükəsiz girişi bizim əsas prioritetimiz olaraq qalır”.

Missiya rəhbərinin müavini vəzifəsini icra edən Mark Hernandes və səfirliyin bir qrup əməkdaşı bu gün Azərbaycanın cənubunda yerləşən Astara sərhəd-keçid məntəqəsinə gedib. Bu barədə ABŞ-ın Azərbaycandakı səfirliyinin sosial şəbəkədəki səhifəsində məlumat verilib. Səfirliyin bəyanatında deyilir:

“ABŞ səfirliyi ABŞ vətəndaşlarının ölkəyə daxil olmasında Azərbaycanın davamlı dəstəyini yüksək qiymətləndirir. Amerikalıların təhlükəsizliyi və onların ölkəyə təhlükəsiz girişi bizim əsas prioritetimiz olaraq qalır”.

Yeri gəlmişkən, ABŞ-ın

bəb kimi Senatda olduğca güclü təsirləri olan erməni lobbisinin fəaliyyəti göstərilir. 2009-cu ilin yanvarında ABŞ-ın Azərbaycandakı səfiri Enn Dörsinin səlahiyyət müddəti başa çatdı. Növbəti səfir Riçar Morningstarın təyinatı bundan 3 il sonra təsdiqləndi.

Ekspertlərə görə, Azərbaycan Tramp administrasiyası ilə qarşılıqlı işgüzar əlaqələr qurub və ABŞ-ın səfir təyinatının bu dəfə də uzanmasının heç bir əsası yoxdur. Amma regionda yaranmış hədsiz gərginliyin indi İrana qonşu dövlətlərə sıçraması ehtimalı da var. Səfirliyin xəbərdarlığı da onu göstərir ki, Vaşinqton indiki gərginliklər fonunda, həm də dinclik və sabillik hökm sürən ölkəyə diplo-

“Dünyada baş verən hadisələr siyasi palitrının formalaşması və konkret olaraq Azərbaycanın qonşuluğunda olan İranda yaşanan qarşıdurma, eləcə də buraya Amerikanın da qoşulması bu ölkənin daxilində və xaricində fəaliyyət göstərən qurumları ilə bağlı təhlükəsizlik tədbirləri görülməsini zəruri edir. İyunun 27-də təşkil olunacaq tədbirin təxirə salınması təbii ki, bu məsələdən qaynaqlanır. Amerika xarici ölkələrdəki səfirliklərinin təhlükəsizliyini gücləndirib. Azərbaycan da bu istiqamətdə üzərinə düşən işləri uğurla icra etməkdədir. Amerikanın belə tədbirləri keçirməkdə ehtiyatlı olması tam başadüşüləndir. Bu həmin dövlətin öz daxili məsələsidir. Kütləvi tədbirlərin keçirilməsinə qoyulan məh-

Əsədullazadə isə qeyd etdi ki, İsrailin İrana qarşı müharibəsi, həmçinin ABŞ-ın İranın nüvə mərkəzlərinə hücumu geniş eskalasiyaya gətirib çıxardı: “İran ABŞ hərbi bazalarına hücum etdi. Bu, regionda geosiyasi müharibədir və Azərbaycan da İranla həmsərhəddir. ABŞ İranla müharibə şəraitində olduğu üçün diplomatik korpuslarının təhlükəsizliyini gücləndirib. Məhz Körfez ölkələrindən və İraqdan diplomatik korpuslarını boşaldıb. Bu, onları İranın mümkün hücumlarından qorumaq üçün atılan addım idi. Azərbaycanda ABŞ Müstəqillik Günü'nün keçirilməsinin ləğvi əsasən təhlükəsizlik problemlərindən irəli gəlir. Həmçinin müsəlman ölkəsi olması da burada əsas amillərdən biridir.

ABŞ-ın Bakıdakı səfirliyi qapalı rejimə keçdi

Müstəqillik günü qəbulu təxirə salındı, səfir təyinatının nə vaxt olacağı da bilinmir

Azərbaycandakı səfiri postu artıq 6 aya yaxındır ki, boşdur. Yada salaq ki, Mark Libbi yanvar ayında səhhətində olan problemlərlə əlaqədar istefa verib. Hələlik ABŞ-ın Azərbaycanda səfiri yoxdur.

Qeyd edək ki, bundan əvvəl də ABŞ Azərbaycana səfir təyinatını gecikdirib. Buna sə-

matlar göndərməsinin daha da yubanacağı gözlənilir.

ABŞ-ın səfirlikdə təhlükəsizlik tədbirini gücləndirməsi Azərbaycanın müsəlman ölkə olması amili ilə bağlıdır, yoxsa...

Milli Məclisin deputatı Vüqar İsgəndərov yaxın zamanlarda ABŞ-ın Azərbaycana səfir təyin edəcəyini düşünür:

dudyyətlər kütləvi xarakter daşıyır. Bu savaş bitəndən sonra səfirlik və konsulluqlar təbii ki, əvvəlki qaydada fəaliyyətlərini davam etdirəcəklər. Hamımız bilir ki, ABŞ-ın ölkəmizdəki səfir postu boşdur. Yaxın zamanlarda Amerikanın bu boşluğu aradan qaldıracağını düşünürəm”.

Politoloq Məhəmməd

Amma Azərbaycan bu müharibədə neytraldır. Beynəlxalq hüquqa uyğun olaraq mövqeyini ifadə edib. Həmçinin Azərbaycanda təhlükəsizlik yüksək səviyyədədir. Əgər belə bir tədbir keçirilsəydi, heç bir problem olmayacaqdı. Görünür, ABŞ Azərbaycanın müsəlman ölkəsi olmasından bunu edib. Ola bilər ki, Bakıdakı səfirlik əməkdaşlarını köçürə bilərdi. Ona görə tədbiri ləğv edib. Azərbaycan ABŞ-la əməkdaşlığın inkişafında maraqlıdır. Bu istiqamətdə ciddi addımlar atır. Amma ABŞ Azərbaycana səfir təyin etməyib. Halbuki Cənubi Qafqazda aparcı ölkə Azərbaycandır. Düşünürəm ki, ABŞ bu il ərzində Azərbaycana səfir təyin edə bilər”.

□ Cavanşir ABBASLI, “Yeni Müsavat”

Sayları artan “ömürlüklər” problemi

Əfv Komissiyasının üzvü deyir ki, bu günə qədər 40-dan artıq ömürlük məhkum ya əfv olunub, ya da onların hökmü müddətli cəzası ilə əvəzlənib

Azərbaycanda ömürlük azadlıqdan məhrum edilənlərin sayında yenidən artım baş verib. Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına görə, 2024-cü ildə məhkəmələr 10 nəfərə ömürlük azadlıqdan məhrumetmə cəzası kəsib.

Müqayisə üçün qeyd edək ki, 2023-cü ildə belə məhkumların sayı 5, 2022-ci ildə 3 nəfər olub. Qeyd edək ki, ömürlük məhkumlar Umbakıdakı cəzaçəkmə müəssisəsində saxlanılır.

Ömürlük azadlıqdan məhrum etmə cəzası cəza növlərindən biri kimi Cinayət Məcəlləsinin 42-ci maddəsində öz əksini tapıb. Məcəllənin 57.1-ci maddəsinə əsasən, ömürlük azadlıqdan məhrumetmə yalnız sülh və insanlıq əleyhinə, müharibə cinayətləri ilə əlaqədar, şəxsiyyət, ictimai təhlükəsizlik və ictimai qayda və dövlət hakimiyyəti əleyhinə törədilmiş xüsusilə ağır cinayətlərə görə müəyyən edilir.

Sözügedən cəza hər kateqoriya cinayət əməlinə görə yox, yalnız törədilən cinayət əməli yuxarıdakı kateqoriya cinayətlərə aid olduqda tətbiq edilir.

Sülh və insanlıq əleyhinə törədilən cinayətlər isə CM-in 16-cı fəslində, müharibə cinayətləri 17-ci fəslində, şəxsiyyət əleyhinə olan cinayətlər 18-ci fəslində, ictimai təhlükəsizlik və ictimai qayda əleyhinə cinayətlər 19-cu fəslində, dövlət hakimiyyəti əleyhinə törədilmiş cinayətlər isə 20-ci fəslində yer alır. Bir daha qeyd etmək istərdim ki, bu cinayətləri törətmiş şəxslərə o halda ömürlük azadlıqdan məhrum etmə cəzası tətbiq edilir ki, törədilən ci-

nayət xüsusilə ağır cinayətlər kateqoriyasına (Cinayət Məcəlləsi ilə qəsdən törədilməsi nə görə 12 ildən artıq azadlıqdan məhrum etmə cəzası və ya daha ağır cəza nəzərdə tutulmuş əməllər xüsusilə ağır cinayətlər hesab olunur) aid olsun. Cinayət Məcəlləsinin 82.3-cü maddəsinə əsasən, ömürlük azadlıqdan məhrumetmə cəzası əfv qaydasında 25 ildən çox olmayan müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzası ilə əvəz edilə bilər. Qobus-

tan həbsxanasında saxlanılanlar qanunun bu bəndini ədalət-siz hesab edirlər. Onlar dəfələrlə ömürlük həbs cəzalarının 15 il azadlıqdan məhrumetmə cəzası ilə əvəz edilməsini tələb ediblər. Öz tələblərini 2000-ci ildə Azərbaycanın yeni Cinayət Məcəlləsinin qəbul edilməsi və onların işinə yeni normalara uyğun olaraq təkrar baxılması zərurəti ilə izah edirlər.

Ömürlük məhbuslar problemini həll etmək üçün hansı addımlar atılmalıdır? Hansı öl-

kələrin bu yöndə təcrübələri məqbuldur?

“Konstitusiya” Araşdırmalar Fondunun rəhbəri, Əfv Komissiyasının üzvü Əliməmməd Nuriyev “Yeni Müsavat”a açıqlamasında bildirib ki, ömürlük azadlıqdan məhrumetmə cəzasının tətbiqi təkcə hüquqi məsələ deyil, həm də dövlətin insan həyatına, ləyaqətinə və islah prinsipi-nə necə yanaşdığını göstərən bir barometrdir.

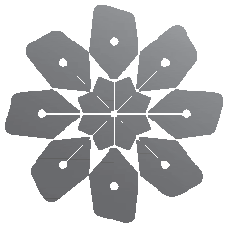
Əliməmməd Nuriyev qeyd edib ki, bu günə qədər Azərbaycanda 40-dan artıq ömürlük məhkum ya əfv olunub, ya da onların cəzası müddətli cəza ilə əvəzlənib: “Bu faktın özü göstərir ki, sistem müəyyən hallarda reabilitasiyaya imkan tanıyır. Eyni zamanda mövcud qanunvericilik ömürlük məhkumlara bir sıra hallarda azadlığa çıxmaq üçün hüquqi imkanlar tanıyır. Xüsusilə onu vurğulamalıyam ki, ömürlük cəza alan şəxs cəzanın 10 ilini çəkdikdən sonra əfv üçün Prezidentə müraciət edə bilər. Cinayət Məcəlləsinin 57.3 və 57.4-cü maddələrinə əsasən, məhkəmə ömürlük məhkumun cəzasını 25 il çəkdikdən sonra 10 ilədək müddətli cəza ilə əvəz edə və ya onu şərti olaraq azad edə bilər. Amma bu müddəalar hələlik məhkəmə praktikasında real tətbiq olunmayıb. Niyə? Bu, hüquqi sistemin təşəbbüskar olmaması, reabilitasiya anlayışının hələ də yetərincə oturmaması ilə bağlıdır”.

Əliməmməd Nuriyev vur-

ğulayıb ki, dünyanın bir çox ölkələrində, məsələn, Almaniya, Fransa və Norveçdə - ömürlük cəza yalnız formal xarakter daşıyır. Bu ölkələrdə müəyyən müddət keçdikdən sonra məhkumun sosial təhlükəlilik səviyyəsi yenidən qiymətləndirilir: “Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin “Vinter və digərləri - Birləşmiş Krallıq” işi üzrə verdiyi qərar da bunu təsdiqləyir: insanın azadlığa çıxmaq ümidi hüquq kimi tanınmalıdır. Əgər sistem bu ümidi bir dəfəlik ələndən alırsa, bu artıq cəza deyil, bu bir növ unudulmaq, ləyaqət itkisidir”.

Əliməmməd Nuriyev hesab edir ki, Azərbaycan qanunvericiliyi də bu baxımdan müəyyən imkanlar tanıyır, lakin onların tətbiqi ilə bağlı mexanizmlər ya işləmir, ya da qeyri-effektivdir: “Əfv, şərti azadetmə, müddətli cəzaya çevirmə kimi alətlər sistemli və şəffaf şəkildə tətbiq olunmalıdır. Məhkumun keçirdiyi peşmanlıq, davranışları, sosial təhlükəliliyi bütün bunlar hüquqi və psixoloji əsaslarla qiymətləndirilməlidir. Hər bir insanın ikinci şansa haqqı var, bu, yalnız hüquq məsələsi deyil, həm də məna-vi məsuliyyətdir. Cəmiyyət olaraq biz bir məsələni unutmamalıyıq. Bəzən bir ömür bir səhvə gedir, amma bəzən də bir firsətlə dəyişə bilər. Cəza siyasətimiz islah və reabilitasiya ideyasına söykənməli, cinayətkarı cəmiyyətdən əbədi təcrid etmək yox, onu dəyişmək məqsədi daşmalıdır”.

□ Elşən MƏMMƏDƏLİYEV, Musavat.com

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

Dövlətçilik, tarix, mədəniyyət **ÜSAVAT**
N 108 (8718) 25 iyun 2025

Azərbaycanın dövlətçilik tarixinin, milli adət-ənənələrinin, elm və mədəniyyətinin təbliği

2 6 iyun - bu tarix hər bir azərbaycanlının qəlbində gü-
rur, güvən və minnətdarlıq hissləri oyadır. Çünki bu
gün Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin - xalqımızın
şanlı qalxanı, Vətən keşiyində duran igidlərimizin gü-
nüdür. Artıq 107 ildir ki, bu ordu torpağımızın, millətimizin
təhlükəsizliyi uğrunda mübarizə aparır. Bir əsrlik tarixdə
yüzlərlə qəhrəmanlıq sahnələri yazılıb. Amma onların zirvə-
sində bir Qələbə var ki, bütün Azərbaycanı ayağa qaldırdı,
bütün dünyaya "Mən varam!" deyə hayqırdı. Bu, 2020-ci ilin
Vətən müharibəsində öldürülən Qarabağ Zəfəridir!

Bu zəfər təkcə bir ərazi-
nin işğaldan azad edilməsi
deyildi, bu, xalqın bir yumruq
kimi birləşməsi, haqqın, əda-
lətin səsi, tarixin axarını dəyi-
şən bir dönüş nöqtəsi idi. Də-
fərlə vurğulanıb və yenə
deməyə dəyər: bu Qələbə
xalqımızın çoxəsrlik tarixində
bənzəri olmayan bir nailiyyə-
tədir!

Bu gün biz Ordumuzun
107 illik yoluna baxarkən, o
salnamənin hər sətrində can-
larını fəda etmiş şəhidlərimiz-
in izini görürük. Bu yolun so-
nunda isə xalqın başını dik
edən bir Qarabağ Zəfəri du-
rur. Bayrağımızın Zəfərlə yük-
səldiyi yerdə Ordumuzun im-
zası var.

Bir millətin ordu ilə başlanan hekayəsi:

Bünövrəsi 1918-ci il iyu-
nun 26-da qoyulub. Azərbay-
can Xalq Cümhuriyyəti Nazir-
lər Şurasının qərarı ilə həmin
gün ölkənin ilk müntəzəm
hərbi birləşməsi - Əlahiddə
Azərbaycan Korpusu yaradıl-
dı. Bu hadisə, dövlət müstə-
qilliyinin qorunması və milli
suverenliyin təmin olunması
yolunda atılmış tarixi bir ad-
dım idi.

Dövlət qarşısına 25 min
nəfərlik güclü, mütəşəkkil
ordu qurmaq məqsədi qoy-
du. Cəmi bir neçə ay sonra,
avqustun 1-də Azərbaycanın
Hərb Nazirliyi təsis edildi
və Xosrov bəy Sultanov ilk
hərbi nazir təyin olundu. La-
kin daha sonra hərbi rəhbər-
likdə böyük dəyişikliklər baş
verdi: dekabrın 25-də gör-
kəmli sərkərdə və Rusiya im-
periyasının generalı Səməd
bəy Mehmandarov hərbi na-
zir oldu. Onun müavini isə
başqa bir parlaq hərbi şəx-
siyyət, topçu sənətinin usta-
dı, general-leytenant Əlağa
Şixlinski idi.

Bu komandanlıq təkcə
hərbi təlim və strukturlaşmanı
deyil, həm də orduda milli ru-
hun və vətənpərvərliyin aşı-
lanmasını ön plana çəkdi.

Azərbaycan Ordusunun
tarixində ilk döyüş və eyni za-
manda ilk qələbə 1918-ci ilin
sentyabrına təsadüf edir. Nu-
ru Paşanın komandanlıq etdi-
yi Qafqaz İslam Ordusu ilə
birlikdə Azərbaycan Milli Or-
dusu Bakını və ətraf əraziləri
erməni-bolşevik qüvvələrinin
işğalından azad etdi. Bu zəfər
təkcə paytaxtın azadlığı deyil,

həm də xalqın ruhunun, döv-
lətin siyasi varlığının möh-
kəmləndirilməsi demək idi.
Bir il sonra, 1919-cu ildə Bakı-
nın mərkəzində, bu gün Mu-
zey Mərkəzi kimi tanınan əra-
zidə ilk hərbi parad keçirildi.
Bu parad təkcə ordunun gü-
cünü nümayiş etdirmək üçün
deyil, eyni zamanda xalqın öz
hərbi qüdrətinə olan inamını
gücləndirmək məqsədi daşı-
yırdı.

Yarımçıq qalan ordu - 1920-ci il faciəsi

Lakin bu möhtəşəm inki-
şafın ömrü uzun olmadı.
1920-ci ilin aprelində Azər-
baycan Xalq Cümhuriyyəti
süqut etdi. Sovet Rusiyasının
hərbi müdaxiləsi nəticəsində
bolşevik rejimi Azərbaycanda
hakimiyyəti ələ keçirdi və
Milli Ordunu ləğv etdi. Bu
ləğv sadəcə bir strukturun
dağıdılması deyildi - bu, yüz-
lərlə hərbiçinin, zabitin, gene-
ralın həyatına son qoymaqla
müsayiət olundu. Cümhuriy-
yətin dövrünün hərbi elitəsi, o
cümlədən 15 general Nargin
adasında güllələndi. Onların
çoxu bolşevik repressiyası-
nın qurbanı oldu. Onlar təkcə
silah daşımamış, həm də mil-
lətin arzularını daşıyan insan-
lar idilər. Bu fədakar zabitlə-
rin həyatı yarımçıq qaldı, am-
ma miras qoyduqları ordu
ideyası zamanla yenidən dir-
çəldi.

Ordunun dirçəlişi: Qurtuluşdan Zəfərə...

1991-ci ildə müstəqilliyini
yenidən bərpa edən Azər-
baycanın qarşısında duran ən va-
cib vəzifələrdən biri güclü or-
du qurmaq idi. Lakin ilk illərdə
siyasi qarışıqlıq və rəhbərliyin
səriştəsizliyi fonunda ordu
quruculuğu sahəsində ciddi
boşluqlar yaşanırdı. Nizami
ordu yox idi, silahlı birləşmə-
lər ayrı-ayrı şəxslərin nəzarə-
tində idi. Bu vəziyyətdən isti-
fadə edən Ermənistan Silahlı
Qüvvələri torpaqlarımızı
ard-arda işğal edir, ölkə müs-
təqilliyini itirmək təhlükəsi ilə
üz-üzə qalırdı.

Belə ağır bir məqamda
xalqın təkidlə çağırışı ilə yeni-
dən hakimiyyətə qayıdan Ulu
öndər Heydər Əliyev ordu qu-
ruculuğuna start verdi. Əsas
diqqət dağınıq silahlı dəstələ-
rin ləğvinə, nizami və peşəkar
ordunun yaradılmasına yön-
əldi. Bu proses təkcə hərbi
deyil, milli dirçəliş idi.

Qarabağ Zəfərinə aparan yol - 107 yaşlı Ordumuz!

Vətən müharibəsi təkcə torpaqların azad olunması deyildi, bu savaş xalqın
öz ordusuna sonsuz inamının, sevgisinin və birliyinin möhtəşəm nümayişi idi...

Əslində Heydər Əliyevin
ordu quruculuğundakı rolu
təkcə 90-cı illərlə məhdudlaş-
mır. Hələ sovet dövründə -
1971-ci ildə onun təşəbbüsü
ilə Cəmsid Naxçıvanski adına
hərbi məktəb yaradıldı. Bu
məktəb sonradan yüzlərlə
azərbaycanlı zabitin yetişdiril-
məsinə müstəsna rol oynadı.
Onlar Birinci Qarabağ mü-
haribəsində, Aprel döyüşlə-
rində, Vətən müharibəsində
qəhrəmanlıq nümunələri gös-
tərdilər.

Ordumuzun ilk böyük sı-
nağı 1994-cü ilin yanvarında
oldu. Füzulinin 20 kəndi və
Horadiz qəsəbəsi azad edil-
di. Bu, qələbəyə olan inamın
rəsmi başlanğıcı idi. 1998-ci
ildə Heydər Əliyevin imzala-
dığı fərmanla 26 iyun Silahlı
Qüvvələr Günü elan olundu.

Bu siyasət Prezident İl-
ham Əliyev tərəfindən uğurla
davam etdirildi. Ordunun tex-
niki təchizatı, döyüş hazırlığı,
şəxsi heyətin peşəkarlığı sü-
rətlə artırıldı. Məhz bu iradə-
nin nəticəsində Azərbaycan
Ordusu 44 günlük Vətən mü-
haribəsində böyük Qələbə
qazandı və bütün dünyaya
sübut etdi: Azərbaycan Ordu-
su artıq regionun ən qüdrətli
hərbi gücüdür.

2020-ci il sentyabrın
27-də başlayan Vətən müha-
ribəsində rəşadətli Ordumu-
zun qazandığı şanlı Qələbə
tariximizə qızıl hərflərlə yazıl-
dı. Müzəffər Ali Baş Koman-
danın rəhbərliyi ilə Ordumuz
düşməne sarsıdıcı zərbə vu-
raraq, 44 gün ərzində 5 şə-
hər, 4 qəsəbə və 300-dək
kəndi işğaldan azad etdi. Tə-
sadüfi deyil ki, XXI əsrin mü-
haribəsini aparan Azərbaycan
Ordusunun döyüş əmə-
liyyatları, xüsusən Şuşa
əməliyyatı bu gün dünyanın
qabaqcıl hərbi məktəblərində
öyrənilir.

2020-ci il dekabrın 10-da
Azərbaycan Prezidenti İlham
Əliyevin və Türkiyə Prezi-
denti Rəcəb Tayyib Ərdoğan-
nın iştirakı ilə Bakıda keçiril-
miş möhtəşəm Zəfər Paradı-
nı xüsusi qeyd etmək lazımdır.
Düşməndən qənimət ola-
raq götürülmüş silah-sursat
və texnika ilə yanaşı, işğal-
dan azad olunan əraziləri-
mizdə qaldırılan dövlət bay-
raqlarımız bu paradda nüma-
yiş etdirildi.

Vətən müharibəsində
2900-dən çox əsgər və zabiti-
miz doğma torpaqlarımızın
azad edilməsi uğrunda şəhid
oldu. Bu şanlı Qələbəni xalqı-
mıza yaşatmış rəşadətli Or-
dumuzun qəhrəmanlığını yük-

sək qiymətləndirən Prezi-
dent, Müzəffər Ali Baş Ko-
mandan İlham Əliyev döyüş-
lərdə igidlik göstərmiş hərbi
qulluqçularımızın təltif olun-
ması ilə bağlı sərəncamlar im-
zalayıb. 2020-2021-ci illərdə
imzalanmış sərəncamlarla
ümumilikdə 159 mindən çox
hərbi qulluqçu müxtəlif orden
və medallarla təltif olunub.

Prezidentin 2022-ci il iyu-
nun 25-də imzaladığı sərən-
camlarla Müdafiə Nazirliyinin
8 hərbi qulluqçusuna ali hərbi

rütbələr verilib, 106 hərbi qul-
luqçu orden və medallara la-
yıq görüldü.

Vətən müharibəsi təkcə
torpaqların azad olunması de-
yildi. Bu savaş xalqın öz ordu-
suna sonsuz inamının, sevgi-
sinin və birliyinin möhtəşəm
nümayişi idi. Hər döyüş tapşır-
ğını dəqiqliklə yerinə yetirən
Azərbaycan əsgəri, düşmənin
illərlə qurduğu müdafiə xətləri-
ni söküb dağıdan rəşadətli za-
bitlər elə bir ordu yaratdılar ki,
dünya bir daha Azərbaycanın

gücünü tanımalı oldu. Bu gün
bütün dünya 44 günün dasta-
nını danışır. Azərbaycan Ordu-
su yalnız torpaqları azad et-
mədi, həm də qururumuzu
qaytardı, tarixi ədaləti bərpa
etdi. Və bu tarixi zəfərin arxa-
sında bir ad daha var - xalqı ilə
bir olan, ordusunun önündə
dayanan, dəmir yumruğu ilə
qələbəni təmin edən Müzəffər
Ali Baş Komandan İlham Əli-
yev. Azərbaycan xalqı bu gün
qalib Ordusu və qalib Lideri ilə
fəxr edir!

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Xəlilə GƏRAY

Yeni tikiləcək binalarda qaz çəkilişi qadağası

Ekspert: "İstilik alternativlərlə təmin edilməlidir, əks halda, narazılıq qaçılmazdır"

Azərbaycanda istilik təchizatının yeni qaydalarla tənzimlənməsi üçün hazırlanan qanun layihəsi Milli Məclisdə üçüncü oxunuşda qəbul edilib. Yeni qanuna əsasən, gələcəkdə inşa olunacaq çoxmənzilli yaşayış binalarında mərkəzləşdirilmiş istilik sistemlərinin tətbiqi məcburi olacaq. Bu dəyişikliklərin məqsədi enerji təhlükəsizliyi, səmərəli enerji istifadəsi və ətraf mühitin qorunmasıdır.

"Yeni Müsavat" xəbər verir ki, bu istiqamətdə daha ciddi bir addım da atılacaq: gələcəkdə çoxmərtəbəli binalara təbii qaz verilişi tamamilə dayandırılmalıdır. Energetika nazirinin müavini Elnur Soltanov Milli Məclisdə keçirilən dinləmələr zamanı bildirib ki, yeni qanun qüvvəyə mindikdən sonra bu binalara qaz verilməyəcək və nəticədə daha təhlükəsiz yaşayış mühiti təmin olunacaq.

Lakin bu yanaşmanın bir sıra çətinliklər doğuracağı da istisna olunmur. Belə ki, fərdi istilik sistemlərinin ləğvi və mərkəzləşdirilmiş sistemlərin tətbiqi əhalinin əlavə maliyyə xərcləri ilə üzləşməsinə səbəb ola bilər. Bundan əlavə, təbii qazın dayandırılması fonunda elektrik enerjisinə tələbatın artacağı proqnozlaşdırılır ki, bu da enerji sistemində əlavə yük gətirə bilər.

Yeni qanun layihəsi çərçivəsində həmçinin istilik sahəsini tənzimləyən normativ sənədlərin - layihələndirmə, istismar, təhlükəsizlik və monitoring qaydalarının yenilənməsi, yeni texniki standartların və tarif mexanizmlərinin hazırlanması nəzərdə tutulur. Qanun beynəlxalq təcrübəyə əsaslanarsa da, konkret bir ölkənin modelindən istifadə edilməyib. Məqsəd həm in-

sual olunur. Yeni sistemlərdə qiymətlərin süni şəkildə artırılması da narahatlıq doğuran məsələlərdən biridir. Tariflərin şəffaf hesablanmasına və vətəndaşların hüquqlarının qorunmasına nəzarət də burada başlıca amil kimi qeyd olunur.

Qeyd edək ki, bir sıra Avropa ölkələrində, xüsusilə İsveç, Danimarka, Almaniya kimi Şimali Avropa ölkələrində mərkəzləşdirilmiş istilik sistemləri geniş tətbiq olunur. Lakin bu sistemlər tamamilə bazar prinsiplərinə əsaslanır - vətəndaşların seçim azadlığı var və təchizatçılar arasında rəqabət mövcuddur. Eyni zamanda bərpaolunan enerji mənbələrinin istifadəsi təşviq edilir və aztəminatlı ailələr üçün dövlət subsidiyaları təqdim olunur. Postsovet məkanında - Polşa, Latviya, Ukrayna kimi ölkələrdə hələ də mərkəzləşdirilmiş sistemlər istifadə olunsa da, fərdi sistemlərə keçidə şərait yaranır. Mövcud istilik sistemlərinin yenilənməsi ilə yanaşı, dövlət müəyyən hallarda vətəndaşlara alternativ sistem seçmək imkanı verir. Bəzi ölkələr fərdi kombi sistemlərinə keçidi maliyyələşdirir və bu sahədə ictimai rəyə önəm verir.

Çin isə istilik sistemlərini müasir texnologiyalarla yeniləyərək enerji səmərəliliyinə nail olmağa çalışır. Bu ölkədə də vətəndaşların sosial vəziyyəti nəzərə alınır, bəzi regionlarda dövlətin birbaşa dəstəyi tətbiq olunur. Cənubi Koreyada isə

həm fərdi, həm də mərkəzləşdirilmiş sistemlər yanaşı istifadə olunur.

Göründüyü kimi, bir çox ölkələrin təcrübəsi göstərir ki, istilik təchizatında islahatlar aparılarkən bir sıra prinsiplər əsas götürülür. Burada əsasən ictimai rəyin öyrənilməsi və vətəndaşla açıq ünsiyyət, aşağı gəlirli, həssas qruplara kompensasiya və güzəştlər, istehlakçının seçim hüququnun qorunması, istilik tariflərinin şəffaf və ədalətli müəyyən olunması, enerji infrastrukturunun hazır vəziyyətdə olması diqqətdə saxlanılır.

Əmlak məsələləri üzrə ekspert Elnur Fərzəliyev mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a fikrini bölüşüb: "Əgər xarici təcrübəyə nəzər salsaq, görürük ki, Avropa ölkələrində çoxmənzilli binalarda adətən qazdan istifadə olunmur. İstilik təchizatı mərkəzləşdirilmiş sistemlə, əsasən elektrik enerjisi və digər alternativ texnologiyalar vasitəsilə təmin edilir. Bu, Rusiyada da belədir, müəyyən mənzillərə qaz verilsə də, ümumilikdə isitmə sistemi mərkəzləşdirilmiş şəkildə təşkil olunur.

Təəssüf ki, bizim ölkədə, xüsusən yeni tikilmiş binaların əksəriyyətində mərkəzləşdirilmiş istilik sistemi yoxdur. Bu səbəbdən də vətəndaşlar əlavə xərcə düşərək fərdi kombi aparatları alır və mənzillərini bu vasitə ilə qızdırırlar. Ancaq nəzərə almaq lazımdır ki, yüzlərlə mənzilin yerləşdiyi binalarda hər birinin ayrıca qazla işləyən kombi sistemi istifadədə olduqda, kombi aparatından çıxan zəhərli qaz ətraf mühitə ciddi şəkildə zərər vurur - havaya yayılan zərərli qazlar ekoloji tarazlığı pozur.

Çoxmənzilli binalara qaz təchizatının dayandırılması ekoloji baxımdan əsaslı qərar ola bilər. Lakin belə bir addım atmadan əvvəl, vətəndaşların istiliklə təminatı məsələsi dövlət səviyyəsində ciddi şəkildə həll edilməlidir. İstilik təchizatı alternativ və daha müasir üsullarla, mərkəzləşdi-

Yevlaxın 70 min sakini üçün içməli su

Qumsüzgəc texnologiyalı sutəmizləyici qurğu hansı problemləri həll edəcək?

Yevlax şəhərinin su təchizatı və kanalizasiya sistemlərinin yenidən qurulması layihəsi 2035-ci ilədək perspektiv inkişaf nəzərə alınmaqla, 70 min sakinin içməli su təchizatının və kanalizasiya xidmətlərindən istifadəsinin yaxşılaşdırılmasına hesablanıb.

"Report" Yevlaxa ezam olunmuş əməkdaşı xəbər verir ki, bunu **Yevlax Suvarma Sistemləri İstismarı İdarəsinin baş mühəndisi Rauf Əliyev** jurnalistlərə bildi. Onun sözlərinə görə, layihəyə əsasən Yevlax şəhərində məhsuldarlığı 20 min kubmetr olan içməli sutəmizləyici qurğu, 139 kilometr içməli su şəbəkəsi, 13 minə yaxın abonent birləşməsi, 115 kilometr tullantı su şəbəkəsi və 5 nasos stansiyasının tikintisi planlaşdırılır. Şəhərdə yaranacaq tullantı sularının təmizlənilib kənarlaşdırılması məqsədilə məhsuldarlığı sutkada 12 min 500 kubmetr olan təmizləyici qurğunun tikintisi də nəzərdə tutulub.

R.Əliyev xatırladı ki, ötən dövr ərzində şəhəri dayanıqlı içməli su ilə təmin etmək üçün Kür çayının sahilində məhsuldarlığı sutkada 20 min kubmetr olan sürətli qumsüzgəc texnologiyalı təmizləyici qurğunun tikintisi işləri aparılıb: "Qurğuda 16 ədəd süzgəc quraşdırılıb, emal prosesindən sonra təmiz suyun toplanması məqsədilə ümumi həcmi 2 min 500 kubmetr olan 2 su anbarı tikilib. Təmizləyici qurğuda zərərsizləşdirmə, əks-yuma prosesinin aparılması üçün xüsusi nasoslar, kompleksin enerji təchizatı məqsədilə transformator və generator qoyulub. Həmçinin uzunluğu 86 kilometr paylayıcı su təchizatı şəbəkəsi inşa olunub, 4 min 230 ədəd ev birləşməsi verilərək saygac quraşdırılıb".

Qeyd edək ki, Yevlax şəhərinin içməli su təchizatı və kanalizasiya sistemləri 1950-1960-cı illərdə yaradılıb. Şəhərin ilkin su mənbələri subartezian quyuları və Kür çayı olub. Hazırda istismarda olan 15 subartezian quyusunun imkanları tələbatı ödəmirdi. Quyu zonasından şəhərə çəkilmiş ümumi uzunluğu 27 kilometr olan 2 magistral kəmərlərlə cari və əsaslı təmir edilsə də, dayanıqlı su təchizatına imkan vermirdi. Kür çayından nasoslar vasitəsilə götürülən su ilkin təmizləndirib abonentlərə verilmirdi. Şəhərin 191 kilometr uzunluğunda mövcud paylayıcı su şəbəkəsi uzun illər istismar olunaraq yararsız vəziyyətə düşdüyündən tələbatı ödəmirdi.

Xatırladaq ki, iyunun 23-də Prezident İlham Əliyev Yevlax şəhəri qumsüzgəc texnologiyalı sutəmizləyici qurğunun açılışında iştirak edib.

rilmiş sistemlərlə bərpa olunmalı, binalar bu sistemlərə qoşulmalıdır.

Əgər mətbəxlərdə qaz əvəzinə elektrik cihazları istifadə ediləcəksə, o zaman elektrik enerjisinin qiymətinə də baxılmalıdır ki, qiymətlər vətəndaşlar üçün əlavə yük yaratmasın. Çünki elektrikle işləyən cihazların sərfiyyatı qazla müqayisədə daha baha başa gəlir".

Ekspertə görə, əgər istilik sistemləri dövlət dəstə

təyi ilə yenidən qurularsa və alternativ enerji üsullarına keçid təmin olunarsa, bu zaman qanunvericilikdə dəyişikliklərin edilməsi və ya qaz təchizatının məhdudlaşdırılması məntiqi ola bilər: "Əks halda, bu cür dəyişikliklər vətəndaşların sosial vəziyyətinə mənfi təsir göstərə və cəmiyyətin haqlı narazılığına səbəb ola bilər".

□ **Afaq MİRAYIQ,**
"Yeni Müsavat"

AZAL təyyarəsinin Rusiya tərəfindən vurulmasından sonra şimal qonşu ilə Azərbaycan arasında yaranan siyasi soyuqluq davam etsə də, iqtisadi planda fəallaşma müşahidə olunmağa başlayıb. Sankt-Peterburqda keçirilən Beynəlxalq İqtisadi Forum (SPIEF) çərçivəsində ənənəvi "Rusiya-Azərbaycan" biznes dialoqunun keçirilməsi bu fəallığın bir nümunəsidir. İki ölkə arasında iqtisadi və investisiya sahəsində sabit yaxınlaşma tendensiyasını təsdiqləyir.

Dialoq zamanı Rusiya baş nazirinin müavini Aleksey Overçuk ikitərəfli münasibətləri müttəfiq kimi xarakterizə edərək, "Şimal-Cənub" beynəlxalq dəhlizi çərçivəsində Xəzər regionunda nəqliyyat əlaqələrinin inkişafının vacibliyini vurğulayıb.

Bildirilib ki, rəqəmlər ölkələr arasında iqtisadi əlaqələrin inkişaf dinamikasını təsdiqləyir: ticarət dövriyyəsi 4,8 milyard dollara, Azərbaycan iqtisadiyyatına birbaşa Rusiya investisiyaları isə 5,7 milyard dollara çatıb. Azərbaycanda Rusiya kapitalı 1800 şirkət fəaliyyət göstərir. Avtomobil sənayesi, ağır sənaye, əczaçılıq və kənd təsərrüfatı sahələrində layihələr həyata keçirilir.

Maraqlıdır ki, lokallaşma da gedir: Azərbaycanda Rusiya şirkətlərinin iştirakı ilə insulın, alüminium və kompozit panellərin istehsalı yaradılıb, əczaçılıq istehsalının genişləndirilməsi müzakirə olunur. "Delovaya Rossiya"-nın rəhbəri Aleksey Repik vurğulayıb ki, sanksiya təzyiqi və beynəlxalq bazarların formatlaşdırılması kontekstində bizneslər stereotiplərdən kənara çıxan düşüncələrə malik olmalıdırlar. Onu Rusiya prezidentinin davamlı inkişaf məqsədlərinə nail olmaq üçün beynəlxalq təşkilatlarla əlaqələr üzrə xüsusi nümayəndəsi Boris Titov dəstəkləyib və şərab əməkdaşlığının uğurlu nümunəsi kimi sovet dövrünün ən keyfiyyətli brendlərindən olan "Ağdam" brendinin dirçəldilməsi layihəsini təqdim edib.

Dialoq iştirakçıları vurğulayıblar ki, investisiyalara böyük rus oyunçuları da - KAMAZ və R-Pharma-dan tutmuş Ozon və Abrau-Durso-ya qədər maraq göstərir. Eyni zamanda Azərbaycan layihələri Rusiya bazarına, o cümlədən IT sektoruna, aqroeksport və rəqəmsal xidmətlərə çıxmaq üçün yollar axtarırlar.

"Agalarov Development" şirkətinin prezidenti, Azərbaycan-Rusiya İşgüzar Şurasının rəhbəri Emin Ağalarov çıxışında "Sea Breze" layihəsinin xaricdə, xüsusən də Rusiyada populyarlıq qazanan yeni Azərbaycan brendi kimi əhəmiyyətini vurğulayıb. O, xüsusilə qeyd edib ki, "Agalarov Development" Dağıstanda Xəzər dənizi sahillərində hotellərin tikintisinə başlamaq niyyətindədir: "Mən Mahaçqala, Kaspıysk və Dərbənd arasında vertolyotla uçmuşam. Orada çoxlu inkişaf etdirilməmiş ərazilər var ki, onlar apart-hotel-

lər və digər şəraiti olan turizm mərkəzinə çevrilə bilər".

B.Titovun dediyinə görə, rusiyalı iş adamlarından ibarət qrup investisiya imkanlarını öyrənmək üçün sentyabrın əvvəlində Azərbaycana səfər edəcək. O, Rusiya şirkətlərinə Azər-

carət-iqtisadi əlaqələri dəstəkləyir. Rusiyanın 20 regionu Azərbaycan hökuməti ilə ticarət-iqtisadi, elmi-texniki və mədəni əməkdaşlıq haqqında sazişlər imzalayıb. Azərbaycanda Rusiya biznesi ilə əczaçılıq və neft-kimya, qida sənayesi və şərabçılıq, mədən

yalının həcminə dair çox fərqli məlumatlar səsləndirilməkdədir. Bu göstəricinin həcmi olaraq hər iki ölkənin rəsmi şəxsləri tərəfindən son iki ildə 6 milyard dollardan tutmuş 10 milyard dollara qədər bir neçə fərqli rəqəm səsləndirilib. Azərbaycan Mərkəzi Bankının mə-

də artan payını maliyyələşdir-məsi ilə bağlıdır. Belə ki, 2022-ci ildə şirkət "Şahdəniz" layihəsindəki payını 9,9 faizdən 19 faizə qədər artırıb.

Son rəsmi açıqlamalar-dan aydın olur ki, Azərbaycanda Rusiya kapitalı 1400-dən çox müəssisə fə-

carət dövriyyəsi 4,799 milyard dollar təşkil edib ki, bu da 2023-cü ilə müqayisədə 10,1 faiz artım deməkdir. Bunun 1,2 milyard dolları Azərbaycanın Rusiyaya ixracı, 3,6 milyard dollar isə oradan idxalıdır. Ötən il Rusiya idxaldakı birinciliyi itirərək, Çindən son-

Rusiya investisiyası Azərbaycan yolunda

Bunun ölkəmiz üçün hansı müsbət və mənfi nəticələri ola bilər?

ra ikinci olub.

Rusiya biznesinin Azərbaycana istiqamətlənməsi ölkəmiz üçün hansı müsbət və mənfi nəticələr doğura bilər? İqtisadçı Eldəniz Əmirovun "Yeni Müsavat"-a dediyinə görə, 2022-ci ildən sonra Rusiyadan investisiyanın qaçma ehtimalı var idi: "Bu, global biznesin ölkədən çıxması sayəsində reallaşdı. Lakin təcrid olunan Rusiya biznesinin Azərbaycana investisiyalarının sürətli artımından danışmaq mümkün deyil. Bəli, müəyyən artım var, lakin bunu kütləvi axın kimi dəyərləndirmək mümkün deyil. Bu dövrdə Azərbaycandan Rusiyaya investisiyalar da azalma oldu. 2023-cü ilə müqayisədə 2024-cü ildə bu azalma dəfələrlə oldu".

E.Əmirov bildirir ki, Rusiya iqtisadiyyatının durumu xaricə investisiya yatırımlarını kəskin artırmağa imkan verəcək səviyyədə deyil: "Bu gün Rusiya iqtisadiyyatı acınacaqlı durumdur. Belə şəraitdə istəsələr belə, nəinki Azərbaycana, digər ölkələrə də investisiyaları kəskin artırmaq imkanında deyillər. Rusiya hakimiyyəti nə qədər gizlətməyə çalışsa da, iqtisadiyyatda vəziyyət heç də ürəkaçan deyil. Bu şəraitdə yalnız sanksiyalardan yayınmağa yardım edən ölkələrə investisiyaların artması mümkündür. Belə ölkələrdən biri olaraq Ermənistanı göstərmək olar. Bu ölkə sanksiyalı malların Rusiyaya çatdırılmasında, Qərbin Rusiyadan alınmasına qadağa qoyduğu məhsulların mənşəyi dəyişdirilərək digər ölkələrə reixracına şərait yaratmaqla ciddi dividendlər əldə edə bilər. Buna görə də Rusiyadan rəsmi qeydiyyatla alınaraq həyata keçirilən birbaşa investisiyaların Ermənistanla münasibətində sıçrayışlı artımını görmək olar. Düşünürəm ki, hələ uzun illər boyu Rusiyanın kənar ölkələrə etibarlı investor kimi yatırımlarının sürətli artımı mümkün olmayacaq".

Q Dünya SAKİT,
"Yeni Müsavat"

baycana investisiya yatırmaq üçün çağırış edib: "Sentyabrın əvvəlində rusiyalı iş adamlarından ibarət qrupu gətirəcəyik. Amma onlar təkcə ən gözəl yerləri görmək üçün gəlmirlər. Investisiya imkanlarına həsr olunan tədbir keçiriləcək və biz müxtəlif sahələri təmsil edən bu iş adamlarını öz pullarını bu ölkəyə yatırımlarının mümkün-lüyünə və vacibliyinə inandıracağıq".

2024-cü ilin yanvarında Bakıda Azərbaycan-Rusiya əməkdaşlığının inkişafının əsas istiqamətləri üzrə 2024-2026-cı illər üçün Yol Xəritəsi imzalanıb. Nazirlər Kabinetindən açıqlanan məlumata əsasən Yol Xəritəsi ticarət-iqtisadi və investisiya qoyuluşu, nəqliyyat, sənaye, aqrar və qida təhlükəsizliyi, enerji, turizm, humanitar və sosial, həmçinin innovasiya və informasiya texnologiyaları sahələrində əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi ilə bağlı konkret addımların atılmasını nəzərdə tutur.

Verilən rəsmi məlumata əsasən, Rusiyanın 80-dən çox subyekti Azərbaycanla ti-

sənayesi və tikinti materiallarının istehsalı, avtomobil sənayesi və avadanlıqlara texniki xidmət sahələrində əməkdaşlığın uğurlu nəticələri var. 2024-cü il avqustun 18-19-da Azərbaycanda dövlət səfərində olan Rusiya Prezidenti Vladimir Putin də mətbuat bəyanatında çıxış edərək bu məsələyə toxunub: "Rusiya ən iri investorlar sırasına daxildir və biz buna yalnız sevinirik. Azərbaycan bazarında şirkətlərimiz özünü yetərincə rahat hiss edir. Artıq xatırladı ki, burada həm "LUKOYL", həm yığılma istehsalını təşkil edən "KAMAZ", həm də "Sollers", "UAZ" var. Onlar uğurla fəaliyyət göstərir və inkişaf perspektivlərinə malikdir. Biz onların işinə yaradılan şəraitə görə Azərbaycan hakimiyyətinə minnətdarıq. "Transmaşholding" fevral ayında Bakı Metropoliteni üçün Rusiya vaqonlarının böyük partiyasının istehsalına dair növbəti müqavilə bağlayıb. Ümidvaram ki, bu qatarlardan istifadə edənlər də razı qalacaqlar".

Qeyd edək ki, Rusiyanın Azərbaycana yatırdığı investisi-

umatına əsasən, 2021-ci ildə Rusiyadan Azərbaycana yatırılan birbaşa xarici investisiyaların həcmi 50 milyon 744 min dollar təşkil etmişdi. 2022-ci ildə bu göstərici 10 dəfədən çox artaraq 517 milyon 960 min dollara yüksəlib. Azərbaycandan Rusiyaya yatırımlar isə əksinə, 19 milyon 725 min dollardan 15 milyon 457 min dollara qədər azalıb. 2023-cü ildə Rusiyadan investisiyalar 617 milyon 339 min dollara çatdısa da, 2024-cü ildə iki dəfədən çox - 234 milyon 312 min dollara qədər azalıb. Eyni dövrdə Azərbaycandan Rusiyaya investisiyaların həcmi 5 dəfəyə yaxın - 91 milyon 954 min dollardan 18 milyon 559 min dollara qədər azalıb. Bu ilin birinci rübündə Rusiyadan ölkəmizin iqtisadiyyatına 64 milyon 330 min dollar (ötən ilin eyni dövründə 55 milyon 546 min dollar), Azərbaycandan Rusiyaya 18 milyon 437 min dollar (7 milyon 184 min dollar) sərmayə yatırılıb. Hər iki istiqamətdə sərmayə artımı qeydə alınıb.

Son 3 ildə Rusiyadan Azərbaycana birbaşa sərmayələrin artımında "LUKOYL" şirkətinin neft-qaz layihələrin-

aliyyət göstərir. Onların 300-ə yaxını 100 faiz Rusiya sərmayəsinə malikdir.

İndiyədək Azərbaycandan Rusiya iqtisadiyyatına yatırılan investisiyaların həcmi isə 2 milyard dollara yaxınlaşdığı bildirilir. Azərbaycan şirkətləri Rusiyada əsasən turizm, kənd təsərrüfatı, logistika sahələrinə investisiya yatırırırlar.

Qeyd edək ki, bu ilin yanvar-aprel aylarında Azərbaycanla Rusiya arasında ticarət dövriyyəsi 1,824 milyard dollar təşkil edib. Dövlət Gömrük Komitəsindən verilən məlumata görə, 2024-cü ilin eyni dövründə göstərici 1,308 milyard dollara bərabər olub. Hesabat dövründə Azərbaycan məhsullarının Rusiyaya ixracı 0,8 faiz azalaraq 322,862 milyon dollar təşkil edib. Eyni dövrdə, Rusiya Federasiyasından ölkəyə idxal edilən məhsulların həcmi 1,5 dəfə artaraq 1,501 milyard dollara çatıb. Bu artımın 439 milyon 260,21 min dolları Rusiyadan alınan 4 ton 752,95 kq qızılın hesabınadır.

Xatırladaq ki, ötən il Azərbaycan ilə Rusiya arasında ti-

ÜS AVAT

Son səhifə

N 108 (8718) 25 iyun 2025

Moruqla arıqlaya bilərsiniz

Törkibindəki bir çox vitamin sayəsində immuniteti gücləndirən moruq eyni zamanda artıq çəkiddən əziyyət çəkən insanların da ən yaxşı köməkçisidir.

3 gün boyunca edəcəyiniz pəhrizlə 2-4 kiloqramadək çəki itirə bilərsiniz.

1-ci gün:

Səhər - 100 qram yağsız kəsmik, moruq istəyə bağlı olaraq 1 ç. q bal

İkinci səhər yeməyi - süd və moruq

Nahar - suda bişmiş toyuq əti, 250 qram moruq

Şam - moruqla hazırlanan süd kokteyli

2-ci gün:

Səhər - 250 ml. yağsız yoqurt, 100 qram moruq

İkinci səhər yeməyi - 2 ç. q təmiz bal əlavə edilmiş 200 qram təzə moruq

Nahar - 150 qram soyutma balıq, pomidor, xiyar və zövqə görə göyertir

Şam - 200 qram təzə moruq və 10 fındıq və ya 5 qoz ləpəsi

3-cü gün:

Səhər - 200 ml. yağsız kefir, 100 qram moruq

İkinci səhər yeməyi - 5 dənə qoz və 200 qram təzə moruq

Nahar - 150 qram pörtlənmiş ət, zeytun yağı, limon suyu əlavə edilmiş kələm salata

Şam - moruq sousu əlavə edilmiş 2 ədəd bişmiş alma

Qeyd edək ki, bu pəhriz sayəsində çəki atmaqla yanaşı, eyni zamanda toksinlərdən azad olacaqsınız.

Ananın yaşı uşaqların sağlamlığına necə təsir edir?

40 yaşdan yuxarı qadınlar arasında doğuşların sayı artsa da, yeni araşdırma göstərib ki, ananın yaşı artdıqca, yenidoğulmuşda ağır fəsadların riski də yüksəlir. Xüsusilə bu risk 45 yaşdan yuxarı qadınlarda daha aydın görünür. Alimlər 2010-2022-ci illər arasında 312 min 221 doğuşun məlumatlarını təhlil ediblər. Tədr

qığata yalnız 34 yaşdan yuxarı qadınların bir uşaqla baş tutan doğuşları daxil edilib. Anaların yaşı üzrə üç qrup müəyyən olunub: 35-39 yaş (nəzarət qrupu), 40-44 yaş və 45 yaşdan yuxarı.

“Ümumilikdə ağır doğuş fəsadları nadir hallarda müşahidə olunur. Lakin 40 yaşdan yuxarı anaların uşaqlar

rında erkən doğuş, aşağı doğum çəkisi, aşağı qan şəkəri və hətta ölü doğum kimi hallar daha çox rast gəlinir”, - deyərək tədqiqatda bildirilib.

Məsələn, 45 yaşdan yuxarı qadınlarda ölü doğum halları 0,83% təşkil edib ki, bu da 35-39 yaş qrupuna (0,42%) nisbətən iki dəfə çoxdur. Erkən doğuş halları da yaş artdıqca artır: 35-39 yaşlı qadınlarda 4,8%, 40-44 yaşlılarda 6,1%, 45 yaşdan yuxarı qadınlarda isə 8,4%.

“Qadınların hamiləliyi planlaşdırarkən obyektiv məlumatlar alması vacibdir. Bu, şüurlu seçim etməyə və mümkün riskləri azaltmağa imkan verəcək”, - deyərək araşdırmada vurğulanıb.

İnsanlar kəsik əzalarını bərpa edə bilirlər

Alimlər aşkar ediblər ki, insanlar kəsik əzalarının yerinə yenisini yetişdirmək üçün lazım olan maddələrə malikdirlər. Elm adamları bədən müxtəlif hissələrini bərpa etməklə tanınan qeyri-adi amfibiyaları tədqiq etdikdən sonra bu qənaətə gəliblər. Bildirilir ki, ki, itirilmiş ətrafların bərpasında retinoik turşusu və CYP26B1 fermenti fəal iştirak edir. Alimlər hesab edirlər ki, bu tapıntıya əsaslanan yeni texnologiyalar insanlara əzalarını bərpa etməyə kömək edə bilər. Belə ki, retinoik turşusu və CYP26B1 adlı ferment insanlarda da mövcuddur. Odur ki, insanlar da əzalarını yenidən böyüdə bilər, ancaq bu prosesi daha ətraflı anlamaq lazımdır. Əks halda skelet anomaliyaları kimi qüsurlar yaranı bilər.

Bəzi qoxular bizi cəlb edir, digərləri isə iyrəndirir - səbəblər üzə çıxdı

Qoxulara qarşı pozitiv və ya neqativ reaksiya verməyimiz beyindəki badamcıq nahiyyəsində yerləşən iki növ neyronla bağlıdır. Bu barədə Florida Ştat Universitetinin alimləri apardıqları tədqiqatlardan sonra bəyan ediblər. Araşdırmanın nəticələri “MolPsy” jurnalında dərc olunub.

Bildirilir ki, bunun üçün siçanlar üzərində təcrübələr aparılıb. Məlum olub ki, bu neyronlar qoxuları emosional olaraq necə qiymətləndirəcəyimizə təsir edir.

Maraqlısı odur ki, əvvəlcə neyronların birinin yalnız xoş, digərinin isə xoşagəlməz qoxulara cavab verdiyi zənn edilsə də, əslində hər iki növ neyronun həm pozitiv, həm də neqativ emosiyalara səbəb ola biləcəyi öyrənilib; bu, onların beyinin hansı hissələri ilə əlaqəli olmasından asılıdır. Alimlər bildirirlər ki, bu mexanizm xüsusilə autizm, təşviş pozuntusu və ya posttravmatik stres yaşayan insanlar üçün önəmlidir, çünki onlar qoxulara qarşı daha həssasdır.

Həmçinin neyron yolları gələcəkdə müalicə üsulu kimi də, məsələn, xəstəlik nəticəsində itirənlərə yenidən qoxulardan zövq alma imkanı yaratmaq üçün istifadə oluna bilər.

Bunları bilirmisiniz?

- * Pələnglər ovlaya bilmədikləri üçün ön dişləri zədələrsə və ya itərsə, aclıqdan ölə bilər.
- * Atlantik qızılbalığının qoxu hissi itlərinkindən təxminən 1000 dəfə yaxşıdır.
- * Qızılı ayılar boulingq topunu asanlıqla parçalaya bilərlər.
- * Əqrəblər maddələr mübadiləsini yavaşlataraq heç bir qidaya və suya ehtiyac duymadan bir il yaşaya bilirlər.
- * Böyük ağ köpəkbalığı heç bir şey yemədən 3 ay yaşaya bilər.
- * Bir araşdırmaya görə, quşların bir-birinə çırpılmasının səbəbi həmişə sağa dönmələridir.
- * Növbəti 15 ildə günəş və külək enerjisi investisiyalarına üstünlük verilərsə, 2030-cu ilə qədər bərpa olunan enerjinin ümumi payı 47%-ə çatı bilər. Başqa sözlə, biz elektrik enerjisinə olan tələbatımızın demək olar ki, yarısını bərpa olunan mənbələrdən ödəyə bilərik.
- * Günəş və külək sərmayələrinə fokuslanaraq təbii qaz və kömür idxalımızı azaltmaqla 2030-cu ilə qədər 18 milyard dollar qənaət edə bilərik.
- * Günəş enerjisi istehsal olunan enerji əsasında kömür və təbii qazdan 8 dəfə, nüvə enerjisindən isə 7 dəfə çox məşğulluq yaratmaq potensialına malikdir.
- * Bütün dünyada bərpa olunan enerjiyə investisiyalar artır. Bu rəqəm 2015-ci ildə 286 milyard dollara çatıb.
- * 2015-ci ildə istifadəyə verilmiş yeni elektrik enerjisi istehsalında quraşdırılmış gücün yarısı bərpa olunan enerji mənbələrinin payına düşür.
- * Bərpa olunan enerji xərclərinin azalması səbəbindən investisiyaların artmağa davam edəcəyi gözlənilir.
- * Külək enerjisi xərcləri 2008-ci ildən bəri üçdə bir azalıb. Beləliklə, dünyanın bir çox yerlərində külək enerjisi ilə qalıq yanacaqlardan daha ucuz elektrik enerjisi istehsal etmək mümkün olub.

ABŞ sakini masajdan sonra ömürlük iflic qalıb: ancaq gözlərini hərəkət etdirə bilər

ABŞ-da 34 yaşlı Conatan adlı kişi boyun ağrılarından xilas olmaq üçün masaj seansına yazılıb. Lakin prosedur zamanı o, gözlənilmədən insult keçirib. Həkimlər bu halı dərhal müəyyən edə bilməyiblər və diaqnozun gecikməsi nəticəsində kişi iflic vəziyyətinə düşüb. Məlumatla əsasən, Conatan boyun nahiyyəsindəki ağrılardan əziyyət çəkdiyi üçün manual terapevtə müraciət edib. Seans zamanı qəfil baş gicəllənib və o, ətraf mühitə reaksiya verməyi dayandırıb. Kişi təcili şəkildə Corciya ştatındakı Nort-Fulton xəstəxanasına yerləşdirilib. Lakin həkimlər ilkin mərhələdə düzgün diaqnoz qoya bilməyiblər. Daha sonra müəyyən olunub ki, Conatan beynin sapında (beynin aşağı hissəsində yerləşən və beynin onurğa beyni arasında əlaqəni təmin edən hissə) ağır insult keçirib.

Diaqnozun gec qoyulması səbəbindən o, insultun müalicəsində həyati əhəmiyyət daşıyan qiymətli vaxtı itirib. Pasiyentdə qapalı insan sindromu yaranıb - şüuru açıq olsa da, bədəninin hərəkət funksiyalarını tamamilə itirib və yalnız gözlərini hərəkət etdirə bilər. Conatanın vəkili bildirib ki, həkimlər rentgen görüntülərini düzgün şərh etməyiblər və aydın simptomlara baxmayaraq, insult ehtimalına dair tibbi protokollara əməl olunmayıb. Onun ailəsi manual terapevti, xəstəxanani və bir neçə həkimi məhkəməyə verib. Məhkəmə iki həkimi həddindən artıq səhlənkarlıqda təqsirli bilib və Conatana 75 milyon dollar təzminat ödənilməsinə qərar verib.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: venimusavat@mail.ru

“Yeni Musavat”ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib, “Son dakika” MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Lisensiya N: B 114
SAYI: 1.500